

21 Artikelen voor ouders van sporttalenten

SPORTOUDER ...EEN VAK APART

Ivo Spanjersberg
Sportpsycholoog

Gerald Weltevreden
Sportpsycholoog

Jelle Jolles
Hoogleraar Neuropsychologie

Boudewijn de Vries
Toegepast Psycholoog

**SPORT
PLEZIER
KUN JE
MAKEN!**

INHOUD

Voorwoord	5	12. Coachen op persoonlijkheid	52
<i>Francesco Wessels</i>		<i>Boudewijn de Vries</i>	
De auteurs	6	13. “Als je niet goed kunt verliezen, zal je ook niet winnen”	54
1. Overschat het ‘talent’ niet	9	<i>Boudewijn de Vries</i>	
<i>Ivo Spanjersberg</i>		14. Wat is talent	56
2. Stimuleer de zelfstandigheid	13	<i>Boudewijn de Vries</i>	
<i>Ivo Spanjersberg</i>		15. Is talent maakbaar?	58
3. Ondersteun de motivatie van je kind	17	<i>Jelle Jolles</i>	
<i>Gerald Weltevreden</i>		16. Maak je kind mentaal weerbaar	60
4. Leer je kind omgaan met emoties	21	<i>Ivo Spanjersberg</i>	
<i>Gerald Weltevreden</i>		17. Leer je kind omgaan met teleurstellingen	65
5. Hoe praat jij met je kind?	25	<i>Ivo Spanjersberg</i>	
<i>Gerald Weltevreden</i>		18. Omgaan met ouders	69
6. Bemoeien: wanneer wel en niet?	29	<i>Ivo Spanjersberg</i>	
<i>Ivo Spanjersberg</i>		19. Gedrag rond het sportveld	73
7. Het lukt niet! En nu?	33	<i>Ivo Spanjersberg</i>	
<i>Gerald Weltevreden</i>		20. Sportief en stabiel kind	77
8. Zo versterk jij het zelfvertrouwen van je kind	37	<i>Ivo Spanjersberg</i>	
<i>Ivo Spanjersberg</i>		21. Sporters motiveren	80
9. Wedstrijdspanning: hoe ga je hiermee om?	41	<i>Ivo Spanjersberg</i>	
<i>Ivo Spanjersberg</i>		Nawoord	82
10. Wat kun je als ouder doen aan talentontwikkeling?	45	<i>Boudewijn de Vries</i>	
<i>Gerald Weltevreden</i>			
11. Hoe ga je als trainer/coach om met ouders	48		
<i>Boudewijn de Vries</i>			

VOORWOORD

Ik zou dit voorwoord willen beginnen door alle sportouders op het schild te hijsen: eindeloos heen en weer rijden, stapels kleren wassen, nieuwe spullen kopen en ga zo maar door. Dank jullie wel voor jullie eindeloze energie, het aanhoren van al die verhalen maar ook voor het maken van soms lastige keuzes die horen bij het 'vak' van sportouder.

Ouders zijn de grootste sponsoren van de Nederlandse sport, zonder jullie geen gevulde zalen of velden met kinderen die met plezier hun sport kunnen beoefenen of hun ambitie kunnen najagen. Soms is het leuk, vaak is het prachtig, maar niet zelden is het moeilijk en lastig.

In de auto terug komen de verhalen over gedrag van vriendjes, tegenstanders of de trainer. Met geduld hoor je die als ouder aan en probeer je te vertalen wat dat betekent en wat er van jou verwacht wordt: "Moet ik hier iets mee of moet ik het loslaten, hoort dit er bij, is het acceptabel?". Met het intensiever worden van trainingsuren en wedstrijdmomenten, groeien ook die lastige overwegingen. Iedere keer weer geef je je kroost

in de handen van de coaches en trainers; verantwoordelijkheden lijken soms in elkaar over te vloeien. Ook lijken de belangen wel eens te botsen of is het lastig de groeiende eisen die het sporten met zich mee brengt te verenigen met wat praktisch haalbaar is. Eens te meer dank en begrip voor de rol van de ouder. Gelukkig gaat het meestal erg goed en dat komt veelal omdat de ouders goede keuzes maken: afstand bewaren waar het kan en efficiënt communiceren met trainers of de bond waar het moet. Voor trainers en coaches geldt ook dat zij overwegingen moeten maken. Zuivere intenties en goede communicatie tussen ouders en begeleiders leveren voor het kind het beste perspectief op om zijn of haar sport optimaal te kunnen beleven. In dit boekwerkje vind je voorbeelden en handvatten die het vak van sportouder meer inzicht geven.

Laten we doorgaan met het eindeloos brengen en halen, wassen en overwegen wat het beste is voor onze sporters!

Francesco Wessels

DE AUTEURS

IVO SPANJERSBERG

is sportpsycholoog, communicatietrainer en coach. Hij werkt al jaren met topsporters, coaches en topsportouders uit diverse disciplines. Hij schreef verscheidende artikelen over het mentale aspect van sport. Samen met Gerald Weltevreden en Jeroen Otten schreef hij het boek: 'Slagen: tips voor tennisouders', dat wordt uitgegeven door de KNLTB.

GERALD WELTEVREDEN

is docent Sportpsychologie aan de Universiteit van Amsterdam. Hij is verantwoordelijk voor het afstudeertraject Sport- en prestatiepsychologie. Samen met Ivo Spanjersberg en Jeroen Otten schreef hij het boek: 'Slagen: tips voor tennisouders', dat wordt uitgegeven door de KNLTB.

BOUDEWIJN DE VRIES

is een ex-topturner en heeft in zijn 20-jarige carrière verschillende EK's WK's en wereldbekerwedstrijden mogen turnen. Boudewijn is Toegepast Psycholoog, ondernemer en is momenteel Sportregisseur bij Sportbedrijf Rotterdam. Boudewijn is tevens docent bij NOC*NSF waar hij ouders van talentvolle kinderen leert hoe je het beste met deze kinderen om kan gaan en hoe zij hun kinderen het beste naar de top kunnen begeleiden. Boudewijn de Vries is te volgen op @bejdevries

JELLE JOLLES

is hoogleraar Neuropsychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam en leidt het Centrum Brein & Leren. Het is zijn doel om onderwijs en opvoeding te laten profiteren van de inzichten die de laatste jaren zijn verkregen over de hersenen, en over het cognitief en neuropsychologisch functioneren. Zijn activiteiten richten zich op de relatie tussen leren, brein en ontplooiing bij kinderen, tieners en jong-volwassenen en de factoren die daar bepalend voor zijn. In november 2016 verscheen zijn bestseller 'Het tienerbrein: Over de adolescent tussen biologie en omgeving'. Jolles pleit voor een actieve dialoog tussen wetenschap en de onderwijspraktijk met als doel het verbeteren van de ontplooiingsmogelijkheden van jeugdigen. Nadere info: www.jellejolles.nl en www.tienerebrein.nl

1. OVERSCHAT HET 'TALENT' NIET

Ivo Spanjersberg

Je kind doet aan sport. Fijn, want dat is goed voor de algehele ontwikkeling, de fysieke- en sociale vaardigheden. Misschien is je kind er zelfs 'goed' in, wint het wel eens een wedstrijd of zelfs een toernooi. Dan wordt je kind al snel een 'talent' genoemd. Maar wat kan of moet je daar als ouder mee? Hoe ga je om met je kind dat sport op een hoog niveau? Wat is verstandig en vooral, wat niet? In deze serie artikelen krijgen ouders van sportende kinderen adviezen over deze vraagstukken. Sportpsycholoog Ivo Spanjersberg trapt af.

Als je kind goed is met een bal, inzicht of snelheid heeft, kan er een trainer, coach of kenner zijn die je kind als 'talent' aanmerkt. Dat is hartstikke leuk natuurlijk, je kind heeft blijkbaar ergens aanleg voor. Maar wat moet je ermee als ouder? En wat betekent het om een 'talent' te zijn? Wat zijn de voor en nadelen van een dergelijke 'betiteling'?

Talent in sport betekent dat je kind een aantal erfelijke, aangeboren eigenschappen bezit, die helpen in de beoefening van een bepaalde sport. Bijvoorbeeld lengte, motoriek of intelligentie. Het sporten gaat je kind gemakkelijk af, zonder al te veel inspanning overtreft het anderen. Maar is het hebben van 'talent' ook echt een garantie voor toekomstig succes?

Talent is, zo zullen we in dit artikel aantonen, slechts één van de vele voorwaarden die nodig zijn

om de uiteindelijke top te halen. Slagen in de sport, en die kans is uitermate klein, is uiteindelijk een optelsom van alle kwaliteiten en vaardigheden.

We lichten de belangrijkste factoren er uit:

FYSIEK

Het hebben van 'talent' op jonge leeftijd is vaak een gevolg van aangeboren fysieke kwaliteiten en eigenschappen. De verdere ontwikkeling hiervan, die nodig is om aan de top mee te kunnen doen, blijkt een lange weg en loopt niet voor iedereen even snel. Vaak zie je dat talenten die jonge leeftijd een fysieke voorsprong hebben, op latere leeftijd worden ingehaald door andere kinderen. En het komt voor dat de mindere talenten door hard werken uiteindelijk verder komen. Dit brengt ons bij het volgende aspect: training

TRAINING

Het maken van veel trainingsuren blijkt één van de belangrijkste factoren te zijn in de ontwikkeling van talent tot topspeler. De Zweedse psycholoog Erikson berekende dat er 10.000 trainingsuren voor nodig zijn om van een talent een topper te maken. En volgens hem moest dit ook nog 'gerichte training' zijn. Dus niet een beetje met een balletje klooiën op het trainingsveld, nee, doelbewust en geconcentreerd blijven werken en sleutelen aan de balbeheersing, de plaatsing en startsnellheid.

Voordeeltje voor het predicaat 'talent': door op jonge leeftijd te worden geselecteerd voor regionale- of landelijke bondstrainingen, verhoog je wel je uiteindelijke slagingskans. Dit door de toename van het aantal en de kwaliteit van de trainingen. Maar realisme is op zijn plaats, slechts 10 % van de talentvolle jeugdsporters haalt de nationale seniorentop. En een fractie hiervan haalt uiteindelijk de internationale top.

MOTIVATIE

Om al die uren gefocust te kunnen trainen is de wil om dit te doen van wezenlijk belang. Dit is een mentale kwaliteit die lastig aan te leren is, niet perse samenhangt met talent en bovendien snel afneemt als je er

'verkeerd' mee omgaat. Vooral als ouders te veel gaan pushen is het snel gedaan met de innerlijke drive om te willen verbeteren. Het is geen schande als de motivatie voor hard trainen ontbreekt. Misschien is je kind gelukkig met een andere hobby, wil je dochter eigenlijk liever op gitaar- of dansles of wil je zoon alleen maar voor de lol sporten. En wie weet komt de wil om hard te trainen later alsnog, dat kan ook.

MENTALE VAARDIGHEDEN

Hoe dichterbij de top komt, hoe belangrijker de mentale vaardigheden blijken te zijn. In de top is iedereen goed getraind, fit en tactisch geschoold. Het mentale aspect geeft dan vaak de doorslag. Daar waar je dochter zich in haar jeugd nog op haar 'talent' kan beroepen, zal zij later moeten leren ook onder grote druk te blijven presteren.

VERWACHTINGEN

Er bestaat bijna geen grotere ballast voor een talent dan worden vergeleken met één van de grote helden uit vervlogen tijden. Als van jouw kind gezegd wordt dat het 'de nieuwe Johan Crujff, Joop Zoetemelk of Sjoukje Dijkstra is', dan krijgt hij of zij een zware belasting op de schouders gelegd, waar slechts weinigen tegen bestand zijn. Hooggespannen verwachtingen

worden zelden waargemaakt. Daarom is het aan de ouders om hier verstandig mee om te gaan en geen grote verwachtingen naar je kind uit te spreken. Het is jouw taak als ouder om vooral de motivatie intact te laten en er zo voor te zorgen dat je kind

gewoon plezier blijft hebben in het sporten. Mocht je kind gaandeweg besluiten te willen gaan voor de topsport, kun jij het ondersteunen en faciliteren. Maar pushen, druk en te hoge verwachtingen helpen hier zeker niet bij.

IVO'S TIPS

- **Wees betrokken bij je kind, maar maak het op jonge leeftijd zelfstandig en verantwoordelijk voor sport gerelateerde zaken.**
- **Leer je kind dingen zelf doen en geef de verantwoordelijkheid over aan je kind.**
- **Laat je kind zelf leerervaringen opdoen (ook als het dan soms 'mis' gaat).**
- **Leer je kind door het stellen van vragen hoe het de eigen doelen kan bereiken, met behulp van een plan van aanpak, evaluatie en bijstelling.**

2. STIMULEER DE ZELFSTANDIGHEID

Ivo Spanjersberg

Je kind doet aan sport. Fijn, want dat is goed voor de algehele ontwikkeling, de fysieke- en sociale vaardigheden. Misschien is je kind er zelfs 'goed' in, wint het wel eens een wedstrijd of zelfs een toernooi. Dan wordt je kind al snel een 'talent' genoemd. Maar wat kan of moet je daar als ouder mee? Hoe ga je om met je kind dat sport op een hoog niveau? Wat is verstandig en vooral, wat niet? In deze serie artikelen krijgen ouders van sportende kinderen adviezen over deze vraagstukken. Sportpsycholoog Ivo Spanjersberg over het ontwikkelen van zelfstandigheid.

KEUZES, KEUZES, KEUZES

In de sport leert je kind op jonge leeftijd keuzes te maken. Zeker in een individuele sport kan het zich in de zaal, op het veld of op de baan niet verschuilen achter teamgenoten of tactiek van de trainer. De ideale sporter neemt de verantwoordelijkheid over zijn eigen acties en beslissingen, heeft zelfbeheersing en kan goed plannen. Het is zaak om dit als jonge sporter zo snel mogelijk onder de knie te krijgen. Geen gemakkelijke opgave.

VALLEN EN OPSTAAN

Als ouder kun je jouw kind ondersteunen in dit leerproces, zodat het op een verantwoorde manier zelfstandig wordt. Dat valt sommige ouders soms zwaar. Ze grijpen in en bemoeien zich ermee, om fouten, verlies en pijn te voorkomen. Ze dubbelchecken hun kind en geven adviezen over tactiek of uitvoer. Of ze gaan

verbieden dat hun kind naar een verjaardagsfeestje gaat, omdat er een zware training wacht op zondag. Goed bedoeld, maar een kind leert pas echt wanneer het de consequenties van het eigen gedrag ervaart.

RENNEN EN STILSTAAN

Maar hoe leer je jouw kind die zelfstandigheid dan aan? En hoe weet je hoeveel je kind aankan? De groei in zelfstandigheid verloopt stap voor stap maar ontwikkelt zich voor elk kind in een ander tempo. Soms staat de wens naar meer zelfstandigheid een tijdje stil, soms zijn er enorme groeispurten. Dan heeft je kind ineens behoefte aan veel meer verantwoordelijkheid en vrijheid. Anders dan de groei in bijvoorbeeld 'lengte' is deze 'psychologische groei' moeilijk waar te nemen. Het blijft opletten geblazen. Ga je te snel, dan gaan dingen mis. Ga je te langzaam,

dan gaat je kind op je 'leunen' of het gaat 'zeuren' om meer zeggenschap. In beide gevallen blijf jij verantwoordelijk.

TEGEN BETER WETEN IN

Stel, je wil dat je kind zelf de was gaat doen. Je gooit het dan niet in het diepe met: "Vanaf nu doe jij zelf je was". Het begint met een uitleg, wat je wil dat je kind zelf gaat doen en waarom je dat wilt. Leg dan de stappen uit welke nodig zijn en doe het voor. Sta er een keertje bij als het kind het zelf doet. Geef complimenten voor wat goed gaat, geef eventueel een tip hoe het nog beter kan en check of hij dit nu zelf denkt te kunnen. De volgende keer kun je nog met een half oog meekijken, maar let op: als je verantwoordelijkheid geeft, moet je het ook loslaten. Accepteer het risico dat witte shirts roze uit de machine komen. En als je kind ervoor kiest om tóch naar dat verjaardagsfeestje te gaan, kan het die zondag op de training kotsend langs de kant komen te staan, of traint het die dag waardeloos. Een prima leerervaring. Je kind zal een volgende keer in staat zijn een betere keuze maken. Laat je kind zijn eigen fouten maken, maar zorg dat het niet te hard valt, laat het niet helemaal los. Onthaal het dan wel liefdevol na de training en wrijf het er niet nog eens in met: "Ik had het je toch gezegd?".

De ervaring zelf is de beste leermeester.

HET PUBERBREIN

Planning, budget, studie en relaties, de keuzes worden er naarmate het kind ouder wordt, niet makkelijker op. Het lastige hierbij is dat de hersenen van een puber nog niet af zijn. Hierdoor kan het kind de lange termijn maar moeilijk overzien. Organiseren en prioriteren zijn ingewikkeld en een puber leeft zo'n beetje van weekend tot weekend. Pas rond het 23ste jaar zijn de hersenen volgroeid.

SUCCES DOOR ZELFSTANDIGHEID?

Zelfbeheersing, planning en vooruitdenken moeten dan al lang ontwikkeld zijn, wil het kind in de sport kunnen meedraaien met de top. Wetenschappelijk onderzoek laat zien dat voor de ontwikkeling van talenten de 'zelfregulatie' van wezenlijk belang en doorslaggevende betekenis is. Diegene die zich niet alleen een doel stellen, maar ook weten hoe ze dit gaan aanpakken, uitvoeren, evalueren en bijstellen, hebben de meeste kans op sportief én maatschappelijk succes. Als ouder kun je helpen deze succescirkel op jonge leeftijd aan te leren, elke keer als je kind een doel wil bereiken of jullie samen een nieuwe stap zetten op weg naar meer zelfstandigheid. Stel je kind de juiste vragen, zodat

het inziet wat het wil, hoe het dit kan bereiken en wat het kan doen om succesvol bij te stellen.

Het beroemde marshmallow experiment liet in de jaren '70 van de vorige eeuw zien, dat wie zich op jonge leeftijd kan beheersen, hier later de

vruchten van kan plukken. In het experiment was de beloning een extra marshmallow, door even te wachten met het opeten ervan. In de sport kan de beloning voor een vroege zelfstandigheid en goede planning bestaan uit een prachtig gevulde prijzenkast.

IVO'S TIPS

- **Wees betrokken bij je kind, maar maak het op jonge leeftijd zelfstandig en verantwoordelijk voor sport gerelateerde zaken.**
- **Leer je kind dingen zelf doen en geef de verantwoordelijkheid over aan je kind.**
- **Laat je kind zelf leerervaringen opdoen (ook als het dan soms 'mis' gaat).**
- **Leer je kind door het stellen van vragen hoe het de eigen doelen kan bereiken, met behulp van een plan van aanpak, evaluatie en bijstelling.**

3. ONDERSTEUN DE MOTIVATIE VAN JE KIND

Gerald Weltevreden

Motivatie is belangrijk in sport, en ouders spelen daar een belangrijke rol in. Ze zien het als eerste als de motivatie van hun kind verandert en als ze te kritisch of te betrokken zijn, dan daalt de motivatie. Waar kan je als ouder opletten? In deze serie artikelen krijgen ouders van sportende kinderen adviezen over deze vraagstukken. Sportpsycholoog Gerald Weltevreden gaat in op het thema motivatie.

Als ouder zie je vaak het beste of je kind gemotiveerd is. Een gemotiveerd kind vindt trainen leuk, pakt uit zichzelf zijn sportspullen, doet uit zichzelf zijn best op de training, komt thuis met enthousiaste verhalen en wil graag naar wedstrijden. Een niet-gemotiveerd kind is blij als de training afgelast wordt, moet aangemoedigd worden om haar best te doen en vertelt vooral wat niet leuk was op de training. Bedenk daarbij wel dat motivatie variabel is: soms is er wat meer en soms wat minder. Heb je het idee dat de motivatie blijvend is gedaald, begin dan vooral een gesprekje met je kind. 'Het lijkt of je niet meer zoveel plezier in judo hebt als vroeger. Is er iets veranderd?'

Motivatie bepaalt op de langere termijn of kinderen doorgaan of stoppen met hun sport. En hoewel veel kinderen plezier hebben in hun sport en gemotiveerd zijn, gaat het soms toch mis. Hoe kan dat en wat

kun je als ouder doen om dat te voorkomen?

INTRINSIEKE EN EXTRINSIEKE MOTIVATIE

We maken onderscheid tussen twee soorten motivatie: die van binnenuit komt (intrinsieke motivatie) en motivatie van buitenaf (extrinsieke motivatie). Vooral de motivatie van binnenuit is belangrijk. Die motivatie komt uit drie bronnen:

- Zelfvertrouwen
- Autonomie
- Verbondenheid

Zelfvertrouwen is het geloof in eigen kunnen. Als een kind het gevoel heeft dat hij ergens goed in is gaat de motivatie omhoog, als een kind het gevoel heeft dat hij ergens slecht in is daalt de motivatie.

Autonomie betekent dat een kind het gevoel heeft dat hij zelf de keuzes mag maken in zijn sport. Als je als ouder teveel stuurt dan neemt de autonomie en daarmee ook de motivatie, snel af.

Verbondenheid betekent dat een kind zich verbonden voelt met haar leeftijdsgenoten, de trainer en met jou als ouder in de context van het sporten. Als je belangstelling hebt en betrokken bent dan draagt dat bij aan de motivatie.

WAT VAAK MIS GAAT

Ouders hebben met hun gedrag veel invloed op de motivatie van hun kinderen. Iets dat vaak mis gaat is dat ouders kritiek geven. Ze wijzen na een wedstrijd op momenten die fout gingen en dragen verbeterpunten aan. Dat kan gemakkelijk de motivatie verminderen. Enerzijds geef je zo de boodschap dat de prestatie van je kind niet goed genoeg was, waardoor het zelfvertrouwen daalt. Anderzijds krijgt je kind het gevoel dat hij moet doen wat jij wilt, waardoor het gevoel van autonomie daalt.

Mag een ouder dan niets zeggen over hoe haar kind het gedaan heeft? Kort gezegd: Nee. Beter van niet. Vooral niet als het kritisch is. Omdat veel ouders kritiek hebben op hun kind in en rond sport lijkt het een normale zaak, maar het leidt al snel tot motivatieproblemen. Als je merkt dat je kind ergens mee worstelt en er niet uit komt, kun je wel helpen door een suggestie te doen.

ALTERNATIEF

Een veel beter alternatief voor kritiek is het geven van een welgemeend compliment. Dat draagt enorm bij aan de motivatie van je kind. Let er bij het geven van een compliment op dat het specifiek is, dus geen algemene positieve opmerking als: 'Hartstikke goed gedaan!'. Kies één of twee dingen waarvan je vond dat die dit keer echt goed gingen en benoem dat. Bijvoorbeeld: 'Omdat je niet opgaf, ging je in de laatste meters nog twee man voorbij. Wat een doorzettingsvermogen heb jij!'

Om de autonomie te bevorderen is het goed om je kind zoveel mogelijk zelf te laten kiezen. Dat kan niet altijd; soms moet je als ouder grenzen stellen. Als dat nodig is, leg dan vooral goed uit waarom iets niet mag. Hoe beter de onderbouwing, hoe groter de kans dat je kind je mening overneemt.

Misschien denk je nu: dat is wel heel soft. Soms moet ik mijn kind gewoon even aanjagen. Dat kan. Soms helpt een beetje druk van buiten, bijvoorbeeld als het stroomt van de regen als je moet gaan trainen. Dan is het goed als een volwassene je leert dat je gewoon moet gaan, maar geef ook dan een goede uitleg. Als het de regel wordt dat jij je kind moet aanjagen, in plaats van de

uitzondering, bespreek dan met je kind of er misschien iets moet

veranderen om het weer leuk te maken.

GERALD'S TIPS

- **Houd de motivatie van je kind in de gaten en begin een gesprekje als je denkt dat het plezier in de sport minder is geworden.**
- **Geef complimenten voor wat goed ging, in plaats kritiek op wat niet goed ging.**
- **Geef een goede, inhoudelijke uitleg als iets moet, of niet mag.**

4. LEER JE KIND OMGAAN MET EMOTIES

Gerald Weltevreden

'Sport is emotie'. Dat geldt ook voor kinderen. In sport maken ze kennis met trots na een gewonnen wedstrijd, frustratie over de scheidsrechter, opwindende wedstrijden in het buitenland of teleurstelling als ze een minder leuke trainer krijgen.

Emoties geven kleur aan het leven, maar kinderen kunnen er niet vanzelf goed mee omgaan. In sport hebben kinderen andere emoties dan thuis of op school en die emoties zijn in sport vaak sterker. Ouders kunnen hun kinderen leren om ermee om te gaan, maar ze kunnen ook verkeerd reageren op emoties en zo afstand creëren tussen zichzelf en hun kind.

WAT GAAT MIS?

Het is niet makkelijk om altijd goed om te gaan met de emoties van kinderen of andere volwassenen. Vooral sterke emoties, zoals kwaadheid en verdriet vinden mensen lastig. Toch is daar veel te winnen. Als je er goed op reageert groeit er een band en kom je nader tot elkaar. Als je er niet goed mee omgaat, ontstaat er verwijdering en weerstand. Regelmatig keren kinderen zich af van hun ouders als die verkeerd omgaan met hun gevoelens. De volgende voorbeelden zijn bedoeld om voelbaar te maken hoe het is als iemand voorbij gaat aan jouw

beleving. Stel je eens voor hoe je dit zou vinden: je hebt een goede voetbalwedstrijd gespeeld en jullie hebben met 3-2 gewonnen. Als je trots van het veld komt zegt je partner: 'Gefeliciteerd! Maar je had je verder moeten laten terugzakken, nu had je steeds ruimte achter je.'

Een ander voorbeeld: je krijgt ten onrechte een straf van de scheidsrechter. Achteraf zegt je partner: 'Dat heb je weleens. Misschien was die straf ook wel terecht.'

Soms hebben ouders het idee dat ze de gevoelens van kinderen niet serieus hoeven te nemen, omdat het kinderen zijn. Maar die gedachte klopt niet. Als je de wereld door de ogen van je kind bekijkt, zijn de meeste emoties wel degelijk terecht. Bijvoorbeeld als je kind bang is voor een namaak-haai. Jij weet dat die niet echt is, maar als je het gevoel van je kind serieus neemt en daarnaar handelt, doet dat wonderen voor de relatie. Je laat dan zien dat zijn gevoelens belangrijk voor je zijn.

WAT MAAKT HET LASTIG?

Veel ouders vinden het moeilijk om gevoelens te erkennen, omdat ze denken dat ze hun kind dan gelijk geven in iets dat niet klopt, maar dat is niet zo. Bijvoorbeeld in het geval van Jesper (13) die aan wielrennen doet. Na de training is hij boos op de trainer, omdat zijn vriendje naar een speciaal groepje mag en hij niet. Zijn vader legt uit waarom Jesper niet boos moet zijn: 'Als hij beter is dan jij, dan moet je harder trainen.' Waarschijnlijk juist, maar nu voelt Jesper zich nog slechter. Vragen naar Jespers gevoel is beter ('Hoe voel jij je hierdoor?') of als het overduidelijk is: 'Je baalt ervan dat je je maatje kwijtraakt.'

Wees niet te bang om de verkeerde emotie te benoemen. Als je belangstelling hebt voor iemands gevoel zal hij daar niet zwaar aan tillen. Jesper zegt bijvoorbeeld: 'Ik zie hem op school, dus ik ben hem niet echt kwijt. Maar we zijn tegelijk op wielrennen gegaan en nu is hij beter dan ik. Ik heb het gevoel dat ik er nooit echt goed in ga worden.' En opeens kom je te weten wat er écht omgaat in zijn hoofd.

Nog een voorbeeld: Ilse is zenuwachtig voor de clubkampioenschappen. Een niet-

invoelende reactie is: 'Stel je niet aan. Dit zijn wedstrijden van niks. Daar hoeft je niet zenuwachtig voor te zijn.' Wel-invoelend is: 'Zenuwen kun je op de gekste momenten hebben. Heb je een idee waar het door komt?'

Moet je dan alle emoties van je kind serieus nemen? Jazeker, maar dat betekent niet dat je kind nooit een vervelend gevoel mag hebben. Negatieve emoties horen bij het leven en soms moet je die op de korte termijn verdragen om op de lange termijn iets te bereiken. Als je basketballende zoon geen wedstrijden meer wil spelen nadat hij smadelijk verloren heeft, ben jij degene die hem kan leren waarom hij toch opnieuw het veld op moet stappen.

Emoties geven richting aan je leven. Als je de emoties van je kind negeert, raken ze hun kompas in het leven kwijt. De kern van sport is dat je je tegen een vervelend gevoel verzet om iets te bereiken, maar dat betekent niet dat je je gevoel systematisch moet onderdrukken. Daarvan word je depressief. Als je kinderen leert hoe ze met emoties moeten omgaan worden ze emotioneel intelligent en gelukkig.

GERALD'S TIPS

- Accepteer het gevoel van je kind en neem dat als uitgangspunt.
- Probeer te begrijpen waar een bepaald gevoel vandaan komt.
- Word zelf beter in het omgaan met emoties. Hoe beter jij het kunt, hoe beter je dat ook aan je kind kunt leren.

5. HOE PRAAT JIJ MET JE KIND?

Gerald Weltevreden

Als ouder investeer je heel wat tijd, geld en energie in de sport van je kind. Dan wil je er ook wel iets over zeggen als het niet goed ging, maar dat roept snel weerstand op. Een kind zegt niet: 'Dankjewel voor je goede advies, heb je nog meer?' Maar eerder: 'Bemoei je er niet mee! Je weet er niks vanaf.' Hoe komt het dat goede raad in de wind geslagen wordt? Dat ligt meestal aan de communicatie. Hieronder kun je lezen wat je kunt doen om de lijnen open te houden.

ADVIES GEVEN TEGENOVER LUISTEREN EN VRAGEN STELLEN

Het gaat vaak mis als ouders hun kind willen vertellen wat er niet goed was en hoe dat beter kon. Kinderen weten dat meestal best zelf. Dat het niet goed ging komt niet omdat ze niet genoeg weten, maar omdat ze nog niet alles kunnen. En dat is begrijpelijk, zelfs topsporters spelen geen foutloze wedstrijd.

Soms zie je als volwassene dingen die je kind niet door heeft, bijvoorbeeld dat je dochter niet in balans is als ze een bal gooit. Het is moeilijk om daar niets over te zeggen, maar als je wacht tot je kind zelf merkt dat het gooien niet helemaal lukt, dan komt de oplossing veel beter over. Als ze merkt dat ze veel harder kan gooien als ze er anders voor gaat staan, dan zal ze het door die ervaring beter begrijpen en onthouden.

Je kunt je kind helpen het probleem helder te krijgen door een klankbord te zijn. Dat betekent dat je luistert en probeert te begrijpen wat er in het hoofd van je kind omging en hoe dat leidde tot bepaald gedrag. Als mensen aan een ander vertellen over hun gedachten en hun gevoel dan gebeurt er iets. Dan worden dingen sneller duidelijk dan wanneer ze er alleen over nadenken. Vaak heeft je kind meer aan zo'n luisterend oor dan aan advies, hoe goed dat ook bedoeld is.

Veel ouders vinden het moeilijk om zich zo op te stellen omdat ze geneigd zijn om oplossingen te geven. Je hoort je kind bijvoorbeeld zeggen: 'Ik kwam alleen voor de keeper te staan en toen wist ik niet wat ik moest doen.' De eerste reactie van veel ouders is om te vertellen wat je moet doen op zo'n moment, maar het levert vaak meer op

als je doorvraagt, bijvoorbeeld: 'Wat vond je daar moeilijk aan?' Misschien krijg je dan als antwoord: 'Ik was bang dat ik zou missen en dat iedereen dan boos op me zou worden.' Zo'n uitspraak geeft het gesprek een heel andere wending.

STEL OPEN VRAGEN

Als je een gesprek op gang wilt houden is het goed om open vragen te stellen. Dat zijn vragen die beginnen met wie, wat, waar, hoe, welke, waarmee en wanneer. Waarom-vragen zijn een apart verhaal, want die komen al snel aanvallend over: 'Waarom heb je dat niet gedaan?' Als je een waarom-vraag wilt stellen, kun die beter laten beginnen met 'Hoe komt het dat...?' of 'Wat maakte dat je...?' Zo geformuleerd nodigt het iemand uit om over zichzelf na te denken in plaats van zich te verdedigen.

Tegenover open vragen staan gesloten vragen. Dat zijn vragen die je met 'ja' of 'nee' kunt beantwoorden, of met een ander kort antwoord: 'Heb je grond oefeningen gedaan?', 'Ja.' 'Was het moeilijk?', 'Nee.' Gesloten vragen zorgen voor korte antwoorden; open vragen geven je kind juist de ruimte om zijn of haar eigen verhaal te vertellen.

ORDEEL NIET

Open vragen nodigen iemand dus uit om vrijuit te praten, maar dat effect gaat verloren als er een mening in de vraag verborgen zit ('Hoe kun je er nu voor zorgen dat je de volgende keer niet zo gemakkelijk opgeeft?'). Veel ouders vinden het moeilijk om te luisteren naar hun kind omdat ze graag hun eigen mening willen geven. Dat is begrijpelijk. Je bent betrokken en je wilt graag tegen je kind zeggen wat je allemaal gezien hebt. Soms krijg je dan gesprekken zoals dit:

'Hoe ging het?'

'Goed.'

Echt, vond je dat alles goed ging?'

'Ja.'

'Wat vond je dan van de manier waarop jouw mannetje steeds om je heen kon draaien?'

Zulke open vragen leiden niet tot het vertellen van een verhaal. Een kind voelt feilloos aan dat zijn ouder hier een mening heeft, maar dat verpakt in een vraag.

De eerste stap is om je oordeel voor jezelf te houden, maar het is nog beter om helemaal geen oordeel te vellen. Het is veel leuker voor zowel ouder als kind om te bespreken hoe je kind de wedstrijd of training beleefd heeft. Je kunt bijvoorbeeld vragen wat er gebeurde op het moment dat je kind zijn best niet

meer deed tijdens de wedstrijd, of waarom hij een periode niet geconcentreerd leek te zijn, of waarom hij zo boos werd op een

bepaald ogenblik. Als je hoort wat erachter zat zijn de reacties van je kind vaak heel logisch.

GERALD'S TIPS

- **Geef geen advies maar luister naar hoe je kind de wedstrijd of training beleefd heeft.**
- **Stel open vragen zonder verborgen oordeel.**
- **Als je oprecht belangstellend bent, nodigt dat uit tot praten.**

FYSIEK

TECHNIEK

TACTIEK

MENTAAL

6. BEMOEIEN: WANNEER WEL EN NIET?

Ivo Spanjersberg

'Speel breed die bal!' 'En nu naar voren!' Bij een willekeurige sportwedstrijd zijn het vaak de ouders die langs de kant het hoogste woord voeren. Niet alleen roepen ze van alles, ze bemoeien zich hierbij soms ook met de specifieke taken van de trainer. Waar kun je je nu wel en waar beter níet mee bemoeien als ouder langs de zijlijn?

In sport, zeker in topsport, gaat het om het leveren van prestaties. Deze prestaties zijn opgebouwd uit vier bouwstenen.

De eerste bouwsteen is de fysieke, waaronder lichamelijke fitheid, conditie, uithoudingsvermogen en kracht vallen.

De tweede bouwsteen is de technische. Daaronder vallen bijvoorbeeld een goede looptechniek, balbehandeling en grip van racket of stick.

De derde bouwsteen is de tactische – zoals het opbouwen van je race, of het volgen van een aanvalsplan.

De vierde bouwsteen is de mentale, waartoe bijvoorbeeld vechtlust, concentratie en zelfvertrouwen behoren.

Hoeveel invloed hebben ouders om deze bouwstenen verder te ontwikkelen? Niet heel veel. Het uitgangspunt

is dat de vier bouwstenen vooral de verantwoordelijkheid van de trainers en coaches zijn. Toch heb je als ouder je verantwoordelijkheden. Waar liggen die en wanneer overlappen ze die van de trainer?

BEWAAK HET FYSIEKE ASPECT

Het fysieke aspect vormt in sport vaak de basis. Zaken als fitheid, kracht, uithoudingsvermogen komen grotendeels aan bod tijdens de trainingen en zijn voor rekening van de trainer. Daar hoeft jij je als ouder niet mee te bemoeien. Toch liggen er enkele taken voor jou als ouder op fysiek gebied. Je bent natuurlijk verantwoordelijk voor goed materiaal, zoals goede kleding, schoenen en andere hulpmiddelen. Hiernaast is het als ouder van belang de balans tussen belasting en belastbaarheid in de gaten te houden. Kinderen willen meestal graag sporten. Daar is niets mis mee (als ze tenminste hun huiswerk doen) maar zorg voor voldoende rust. Anders

dan mensen vaak denken, ontwikkelen spierkracht en uithoudingsvermogen zich niet tijdens oefening, maar juist tijdens de herstelfase. Rust is noodzakelijk voor progressie. Voortdurend trainen put slechts uit.

In het verlengde daarvan: waak voor overtraining. Wees alert op blessures en zorg ervoor dat je kind ervan kan herstellen. In de waan van de dag en het belang van de volgende wedstrijd kan een zeurend pijntje nogal eens over het hoofd gezien en zo structureel worden. Hiermee is je kind natuurlijk veel verder van huis.

WEES TERUGHOUDEND IN JE TECHNISCHE EN TACTISCHE INBRENG

Als een kind wedstrijden gaat spelen gaan ouders zich nogal eens bemoeien met technische en tactische zaken, vooral als kinderen de sport ooit van paps of mams hebben geleerd. Doe dat niet. Laat de techniek en tactiek over aan de trainers en coaches, is hier de strekking. Het geven van training is vakwerk. Laat trainers hun werk doen, zoals je je ook niet bemoeit met de pianoles.

De tweede reden voor terughoudendheid, ook als je verstand hebt van de sport van je kind, is dat je kind al een trainer/coach heeft. Twee kapiteins op een schip geven

verschillende instructies, wat leidt tot verwarring bij de bemanning. Zo stond voetballer Ryan Babel tijdens een wedstrijd eens aan de grond genageld omdat hij, door verschillende instructies van zijn vader en van zijn coach, niet meer wist of hij nu buitenom moest passeren of juist binnendoor.

ONDERSTEUN DE MENTALE WEERBAARHEID VAN JE KIND

Je hebt als ouder een belangrijk aandeel in de vorming van het karakter van je kind, al is het alleen maar door het aanleveren van de genen. In de opvoeding worden normen en waarden gevormd en kun je je kind iets leren over discipline en werklust. Deels gebeurt dit door het geven van een voorbeeld. Kinderen leren namelijk veel via imitatie. Een andere belangrijke invloed kun je als ouder hebben via het stellen van grenzen en geven van feedback. Vooral positieve feedback, complimenten, blijkt hierbij een krachtig middel.

Maar waar ligt je verantwoordelijkheid als ouder, als het gaat over de mentale aspecten tijdens het spelletje? Ook die zijn minimaal. Als je toch wat wilt roepen langs de lijn, beperk je dan tot aanmoedigingen op het gebied van inzet en doorzetting. Veel ouders willen zich ook graag bemoeien met de mentale

kant van het spel en geven aanwijzingen over concentratie of bijvoorbeeld het creëren van de rust. Ook hierbij is het aan te raden om dit te beperken, omdat deze goedbedoelde adviezen vaak niet werken. Zeker niet als een ouder zelf op de tribune niet in staat is zich rustig te houden en gefrustreerd raakt over een gemiste kans. Geef hierin vooral het goede voorbeeld, straal rust en vertrouwen uit, ook als het even niet meezit. Ga in gesprek met je kind en vraag het wat het graag wil horen van jou tijdens de wedstrijd.

Ook is het niet raadzaam te veel te gaan zitten peuteren aan

lastige mentale obstakels, als je kind hier hinder van mocht ondervinden. Het is dan wellicht zaak een sportpsycholoog in te schakelen. Het is immers diens vak om mensen te leren om met deze kwesties om te gaan.

Toch zijn er zijn wel degelijk dingen die je kunt doen om je kind te helpen om zich tijdens de wedstrijd beter te concentreren en het zelfvertrouwen te verhogen. In de volgende artikelen vertellen we meer over de mentale vaardigheden tijdens de wedstrijd en hoe je daar als ouder een rol in kunt vervullen.

IVO'S TIPS

- **Wees alert op het fysieke aspect: hou de balans in de gaten en waak voor overbelasting en blessures.**
- **Ga niet op de stoel van de coach zitten met technisch en tactische aanwijzingen, beperk je tot aanmoedigingen over inzet.**
- **Geef op mentaal gebied vooral het goede voorbeeld: leer zelf om te gaan met frustraties en tegenslag.**

7. HET LUKT NIET! EN NU?

Gerald Weltevreden

Mentale weerbaarheid betekent dat je kind kan omgaan met tegenslagen en de bijbehorende emoties. Mentaal weerbare kinderen laten zich niet uit het veld slaan en blijven doelgericht als het tegenzit. Veel ouders willen dat hun kind mentaal weerbaar wordt, maar hoe zorg je daarvoor?

OMGAAN MET TEGENSLAGEN EN DE KIESKUBUS

Mentale weerbaarheid betekent in de eerste plaats dat je kind weet hoe ze kan omgaan met tegenslagen, dus als dingen niet zo gaan als ze zou willen (bijvoorbeeld een terugkerende blessure). Je kunt dan met je kind bespreken wat het probleem precies is en hoe ze daarmee om wil gaan. Eventueel kun je de Kieskubus gebruiken; die laat zien uit welke vier reacties je kunt kiezen (zie pag. 32).

Het beste is meestal om iets te doen aan de situatie; dat geeft je een gevoel van controle en leert je om te veranderen waar je last van hebt. Voorbeelden zijn: een petje opzetten als je last hebt van de zon, of een teamgenoot aanspreken als hij niet meeverdedigt. Het is niet altijd mogelijk om iets te doen aan de situatie. Soms is accepteren daarom de beste optie, bijvoorbeeld als de scheidsrechter partijdig is. Misschien protesteer

je eerst, maar als dat niet helpt is het handiger om het te accepteren zoals het is. Klagen is zelden de beste keuze, je komt dan vast te zitten in negativiteit zonder dat er iets verandert. Bijvoorbeeld bij de eerdergenoemde scheidsrechter. Daarover klagen leidt af en kost energie. Ook vluchten is meestal niet goed. Het geeft je het gevoel dat je machteloos bent en dat je niets kan doen om de situatie te veranderen. Toch zijn er situaties waarin vluchten wel de beste keuze is. Bijvoorbeeld als je kind in een groep zit waar onderling gepest wordt. Je kind kan dat een keer tegen de trainer zeggen, maar als het de groepscultuur is, dan is het beter om over te gaan naar een andere ploeg.

De Kieskubus laat dus zien dat je op verschillende manieren met tegenslagen om kan gaan. Als duidelijk is welke oplossingen er zijn, dan kun je met je kind de beste aanpak uitkiezen.

<p>VLUCHTEN</p> <p>Weggaan uit de situatie of er niet meer aan denken.</p>	<p>DOEN</p> <p>Iets doen, zodat de situatie verandert.</p>
<p>KLAGEN</p> <p>Zeggen dat je iets niet goed vindt, maar er niets aan doen.</p>	<p>ACCEPTEREN</p> <p>Aan de situatie kunnen denken, zonder dat je er nog heel boos of verdrietig over wordt.</p>

MENTALE WEERBAARHEID IS OOK: RUSTIG BLIJVEN ALS HET NIET ZO GAAT ALS JE WILT

Het tweede onderdeel van mentale weerbaarheid is goed kunnen omgaan met je emoties. Dat wil zeggen dat je rustig blijft als het niet zo gaat als je wilt. Als je dat als ouder aan je kind wil leren, is er geen betere manier dan zelf een ontspannen voorbeeld te zijn. Stel je het volgende eens voor.

Op vakantie in Frankrijk stopt de auto ermee. Het hele gezin moet

uitstappen en kijkt toe. Er komt rook onder de motorkap vandaan als Joanne's vader die opendoet. Hij wacht even totdat de rook opgetrokken is, waarna hij zich voorover buigt en onderzoekt wat er aan de hand is. Dan komt hij naar hen toe en zegt: 'Jongens, ik weet niet precies wat het is. We zullen de wegenwacht moeten bellen. Het zal wel even duren, maar we zijn op vakantie, dus we hebben geen haast.'

Hoe anders is de reactie van Stephanie's vader. Ook zijn gezin

is gestrand op de Autoroute, waar zwarte rook uit de motor komt.

Stephanie's vader slaat zo hard op de auto dat het knalt. Iedereen schrikt en de kinderen houden hun hart vast. Stephanie's vader is een fanatieke man. Hij kan heel driftig worden, net als nu. Hij vloekt en zweet en roept dat hij ervan baalt dat hij nu einde-lijk vakantie heeft en dat dit hem weer moet overkomen. Hij maakt boze armgebaren en kijkt omhoog.

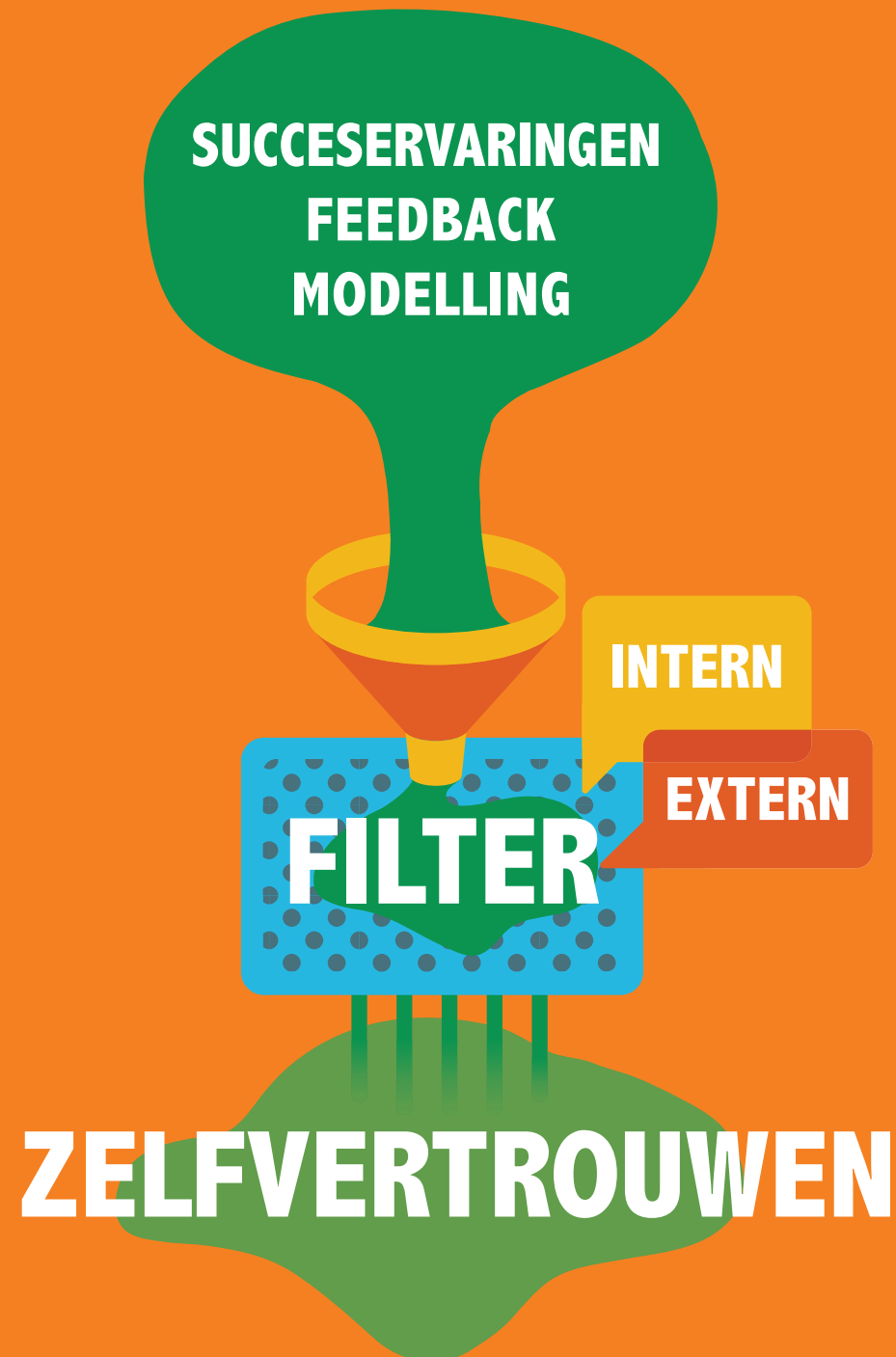
Wie van deze kinderen geef jij de grootste kans om zich te ontwikkelen tot een mentaal weerbare sporter? Wij zetten ons geld op Joanne. Veel trainers zeggen dan ook dat het een goed teken is als een ouder rustig kan blijven bij spanning. Meestal zijn de kinderen van zulke ouders ook emotioneel stabiel.

WORD JE NIET JUIST MENTAAL WEERBAAR VAN EEN HARDE AANPAK?

Misschien denk je dat je een kind hard moet aanpakken als je wil dat hij mentaal weerbaar wordt. Dat is deels waar. Het is inderdaad zo dat mensen hun grenzen verleggen als je ze uit hun comfortzone haalt, bijvoorbeeld als je ze de hele nacht door een bos laat marcheren. Ze ontdekken dan dat ze meer konden dan ze dachten. Maar bij kinderen leidt afbeulen en de grond in boren niet vanzelf tot mentale weerbaarheid; je moet die ervaring ook met ze evalueren. Bespreek dan zowel de gevoelens ('Dus je wilde weggelopen toen jullie nóg langer door moesten gaan, maar je was bang dat de trainer boos zou worden.') als hoe je kind gereageerd heeft, eventueel met behulp van de Kieskubus. Bovendien is het niet de bedoeling dat de ouder degene is die een kind uit zijn comfortzone haalt, dat is de taak van een trainer. Dan kun je als ouder een veilige haven blijven voor je kind.

GERALD'S TIPS

- **Breng samen in kaart hoe je kind met tegenslagen om kan gaan.**
- **Wees een ontspannen voorbeeld.**
- **Vraag achteraf hoe je kind grensverleggende ervaringen beleefd heeft, zowel gevoel als gedrag.**

8. ZO VERSTERK JIJ HET ZELFVERTROUWEN VAN JE KIND

Ivo Spanjersberg

'En, gewonnen?' 'Nog een doelpunt gescoord?' Zomaar vragen die na de wedstrijd vaak gesteld worden aan een kind. Of neem een trots ouderlijk Facebookberichtje van zoonlief met een grote beker. Leuk natuurlijk en goed bedoeld, maar wat is het effect hiervan?

Niet altijd even positief op de lange termijn, zo blijkt. Hoe kun je als ouder er voor zorgen dat je kind een stabiel zelfvertrouwen krijgt?

Sporten is goed voor de ontwikkeling van een kind. Motorische, sociale en mentale vaardigheden worden aangeleerd. Misschien wel het belangrijkste is het opdoen van een gezond en stabiel zelfvertrouwen. Hiermee bedoelen we niet het schreeuwerige overschatten van jezelf, maar een realistische inschatting van de eigen mogelijkheden. In de topsport is dit zelfvertrouwen de grootste voorspeller van succes. Als ouder kun je hier je steentje aan bijdragen door te voldoen aan een paar basisprincipes.

Zelfvertrouwen, zo blijkt uit onderzoek, wordt gevormd door een aantal factoren: (1) succeservaringen, (2) feedback, (3) rolmodel en (4) de manier waarop je verantwoordelijkheid

neemt voor je resultaten. Als je deze factoren op een goede manier voedt, groeit het zelfvertrouwen van je kind.

1. SUCCESERVARINGEN

De belangrijkste bron van zelfvertrouwen is succeservaringen. Het doel wat je als sporter stelt, heeft via het al dan niet behalen ervan, invloed op het zelfvertrouwen. Als ouder beïnvloed je je kind op vele manieren. Door je aan- of afwezigheid langs de kant, hoe je juicht, wat je roept en welk bericht of foto jij op de sociale media plaatst, het heeft allemaal invloed op wat een kind voor zichzelf ook belangrijk gaat vinden.

Het is jouw rol als ouder om er voor te zorgen dat het kind plezier heeft en houdt, en merkt dat het door hard werken, inzet en discipline, verder kan komen. Dat kun je bereiken door je te richten op de lange termijn-ontwikkeling. Winnen is leuk, maar is erg korte

termijn en niet zo belangrijk. De ontwikkeling als sporter (en als mens) van jouw kind is eigenlijk veel belangrijker dan de winst en de gescoorde doelpunten op zondag. Dus kijk naar het proces: hoe is je kind technisch vooruitgegaan? En is het mentaal sterker geworden door niet te snel bij achterstand het koppie te laten hangen? Benoem deze zaken op een positieve manier en plaats ook eens een foto van een verloren wedstrijd, waarbij je trots aangeeft hoe hard je kind heeft gevochten zonder op te geven.

2. FEEDBACK

Via de feedback die je op de verrichtingen van je kind geeft, beïnvloed je het zelfvertrouwen van je kind. Een aantal zaken zijn hierbij van belang. Geef het zo snel mogelijk, maar wacht wel tot de emoties afgekoeld zijn. Anders werkt het averechts en zal je irritatie oogsten. Als je kind wat ouder wordt is het wellicht verstandig om te wachten tot je kind zelf om jouw waarnemingen vraagt. Een tussenstap hierbij is: vragen of je kind wilt horen wat je gezien hebt. Geef dan je feedback vervolgens zo specifiek mogelijk. Zeg niet: 'Het was geweldig/ waardeloos', maar vertel wat je gezien hebt en wat volgens jou het gevolg was: 'Ik zag je in de eerste helft niet veel vrijlopen en hierdoor konden medespelers

de bal niet kwijt en ontstond er weinig ruimte'.

Doseer je feedback. Kom niet met te veel leerpunten ineens. Kies er een of twee die je kind kan verbeteren. Geef ook altijd positieve feedback, in hoeveelheid meer dan opbouwende feedback. Zeker ook als het verloren heeft.

3. ROLMODEL (MODELLING)

De derde bron van zelfvertrouwen is een aansprekend rolmodel (ofwel modelling). Als ouder ben je per definitie een rolmodel, waar je kind zich aan spiegelt. Leren gaat grotendeels door imitatie, dus wees je ervan bewust dat veel van wat je doet door je jonge kind wordt nagedaan. Je kunt je kind tot voorbeeld zijn door in lastige situaties (zowel rond het sportveld maar ook erbuiten) rustig te blijven en vertrouwen uit te stralen. Makkelijk? Misschien niet, maar als je kind aan topsport doet, dan kun jij niet achterblijven.

4. HET NEMEN VAN VERANTWOORDELIJKHEID

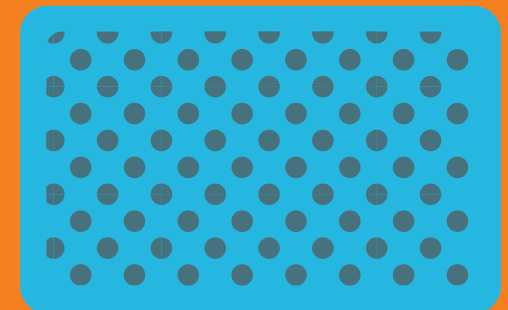
Hoe je de eigen prestaties na afloop van een wedstrijd verklaart, zegt iets over de manier waarop je verantwoordelijkheid neemt (het 'filter'). Als de verloren wedstrijd wordt afgeschoven op de slechte scheids, het veld of de

oneerlijke tegenstander, wordt er geen verantwoordelijkheid genomen voor het verlies. Een logische emotionele reactie: de schuld ligt nu bij externe veroorzakers. Het zelfvertrouwen blijft hierdoor onaangetast, want 'mij treft geen blaam'. Mooi zou je denken, deze zelfbescherming. Alleen is het nadeel van deze strategie dat er niets wordt geleerd voor toekomstige situaties. Als je het moeilijk vindt om te spelen met harde wind, is dat niet iets om de schuld op af

te schuiven, maar vooral iets om komende tijd flink op te trainen. Dus geef hierin als ouder het goede voorbeeld, zoek zelf geen externe excuses, maar help je kind zelf het eigen aandeel te vinden. Alleen door het inzien van het eigen aandeel bij falen (maar net zo goed bij succes) kan men zorgen voor succes in de toekomst. Want slechte velden, harde wind en partijdige scheidsrechters zijn nu eenmaal dingen die bij het (sport)leven horen.

IVO'S TIPS

- **Richt je als ouder op de lange termijn ontwikkeling (het proces); technische en mentale vooruitgang zijn belangrijker dan de winst.**
- **Geef concrete opbouwende en vooral positieve feedback, als je kind er emotioneel klaar voor is.**
- **Geef als ouder het goede voorbeeld, wees een rolmodel.**
- **Zoek naar het eigen aandeel bij falen en succes.**

9. WEDSTRIJDSPANNING: HOE GA JE HIERMEE OM?

Ivo Spanjersberg

Over een paar dagen is het zover: de grote wedstrijd. Daar waar het hele seizoen naartoe is getraind. Ondanks de goede voorbereiding kan de spanning oplopen, je kind kan niet eten van de zenuwen, jijzelf bent misschien ook gespannen. Hoe ga je hiermee om? Hoe kun je je kind steunen – direct voor, tijdens en direct na de wedstrijd? In dit artikel krijgen ouders van sportende kinderen advies van sportpsycholoog Ivo Spanjersberg over wat te doen rondom de wedstrijden.

RUIM VOOR DE WEDSTRIJD

Wacht niet tot vlak voor de wedstrijd, maar maak afspraken ruim van tevoren over welke verwachtingen jullie van elkaar hebben. Dit geeft rust en duidelijkheid. Bespreek de verantwoordelijkheden; wie doet wat. Bespreek ook met je kind welk gedrag voor jou onacceptabel is tijdens de wedstrijd. Geef aan dat emoties, woede, boosheid en teleurstelling prima zijn, maar dat gooien met spullen of respectloos gedrag naar de tegenstander of scheidsrechter voor jou niet acceptabel zijn.

Maak evenzo afspraken over jouw eigen gedrag. Welke gedrag wil je kind niet hebben langs het veld? Je kind weet vaak precies waar jij zit op de tribune. Jouw diepe zucht en vragende blik opzij na een mislukte actie kan soms al lastig zijn voor je kind.

Vraag ook hoe je het beste kunt steunen. Waar kun je het beste gaan zitten, pontificaal vooraan, of liever hoog op de tribune? En hoe wil je kind dat jij je gedraagt? Rustig en ingetogen, of uitbundig en enthousiast? Moet je aanmoedigen wanneer het slecht gaat of juist niet?

KORT VOOR DE WEDSTRIJD

De dag van het toernooi is aangebroken en aan de ontbijttafel zegt je kind niet veel maar ziet het wel wat bleekjes. Tijd voor een peptalk? Nee, laat het met rust. Spanning hoort erbij en ook dat gevoel mag er zijn.

In de auto is er tijd om te kletsen. Of niet. Wil je kind niet praten? Houd dan je mond, ook als jij wel wilt praten omdat je het zelf prettig vindt. Houd je onmisbare tactische tips voor jezelf. Je haalt hem/haar er mee uit de concentratie. Misschien zet hij/

zij muziek op. Respecteer dat, muziek is een prima manier om het hoofd leeg te maken.

TIJDENS DE WEDSTRIJD

De wedstrijd begint. Gespannen volg je hoe de eerste acties worden gemaakt. Hoe blijf je nu optimaal je kind tot steun?

Treed je kind en de wedstrijd met kalmte en vertrouwen tegemoet. Je kind moet zich richten op de wedstrijd en, als het even kan, in een flow terecht komen. Een rustige houding van jou maakt dat een stuk gemakkelijker.

Je invloed is groot, puur door aanwezig te zijn. Je rol is daarentegen klein: je kunt slechts toekijken. Val je kind nu niet lastig met je emoties. Hij heeft het in het veld al moeilijk genoeg, met de tegenstander, de bal of met zichzelf.

Misschien voel je aandrang om frustraties te uiten, aanwijzingen te geven of de scheidsrechter te adviseren. Doe dat dus niet. Laat de wedstrijd over je heen komen en vertrouw op de vaardigheden en trainingsuren van je kind. Accepteer het huidige niveau van je kind.

Maak je, moeilijk als dat is, niet druk – niet over winnen of verliezen. Klap en wees enthousiast voor mooie acties,

van zowel je kind, medespelers en tegenstanders, leg niet de nadruk op de acties van jouw kind.

Bewaar je commentaar voor later. Registreer wat er fout gaat, wat er goed gaat en onthoud je, voor nu, van commentaar, ook het non-verbale.

Vragen, opmerkingen en kritiek: prima, maar niet nu.

NA DE WEDSTRIJD

De wedstrijd is gespeeld, tijd voor ontlading – blijdschap of tranen. Direct na de wedstrijd komen de emoties misschien naar buiten, bij je kind en misschien ook bij jou. Als je kind heeft gewonnen, zal het met een grote grijns jouw aanwezigheid opzoeken. Wat heeft het nodig? Niets, hooguit erkenning van deze positieve gevoelens. Laat je kind genieten, kritische op- en aanmerkingen komen wellicht op een ander moment.

Ook als je kind heeft verloren: wacht ook dan met je opmerkingen. Het zit vol boosheid, teleurstelling, verdriet. Erken deze gevoelens zonder commentaar te geven. Dat komt later. Accepteer ze en geef je kind de ruimte emotioneel en zelfs onredelijk te zijn. Luister en benoem gevoelens (“dat was heel frustrerend”). Trap bij verlies niet in de valkuil emoties

te relativiseren (“Het is maar een wedstrijdje”; “Zo slecht was het nu ook weer niet”). Je hebt misschien gelijk, maar je kind kan hier niets mee.

Iets langer na de wedstrijd, onderweg naar huis bijvoorbeeld, is er meer ruimte voor reflectie op de gebeurtenissen. Wees ook nu terughoudend met je

observaties en adviezen maar stel vragen en laat je kind zelf conclusies trekken. Waar is het tevreden over, wat ging goed, wat niet? Hoe kwam dat? Heeft het de doelen gehaald, heeft het plezier gehad? Bied je kind een veilige plek waar het tot zichzelf kan komen en vrijuit over de wedstrijd kan analyseren. Dat is de beste nabespreking die het kan hebben.

IVO'S TIPS

- Bespreek ruim van tevoren welke verwachtingen je van elkaar hebt.
- Wees kalm en rustig tijdens de wedstrijd, leef niet overdreven mee met de prestaties van je eigen kind.
- Wees een steun na afloop: laat emoties er zijn en help je kind over zichzelf na te denken als het weer rustig is.

10. WAT KUN JE ALS OUDER DOEN AAN TALENTONTWIKKELING?

Gerald Weltevreden

Ouders vragen ze zich vaak wat ze kunnen doen om hun kind te steunen in zijn ontwikkeling in sport. Het antwoord is: zorg voor een taakklimaat. Daarin ligt de focus op het leerproces en op groei en ontwikkeling. Het staat tegenover een winklimaat, waarin de nadruk ligt op winnen en competitie.

Leer je kind plezier te beleven aan het proces van leren en beter worden. Onbewust denken kinderen soms dat er een moment komt waarop iemand zegt: 'Je bent klaar: nu kun je volleyballen.' Maar dat moment komt nooit. Je kunt altijd nieuwe dingen leren, dat is juist wat een sport leuk maakt. Plezier beleven aan leren en groei is de beste basis voor langdurige motivatie. Als je een taakklimaat wilt bevorderen, let dan op de volgende drie punten:

1. DENK VANUIT EEN GROEI-MINDSET

Een groei-mindset is het idee dat je alle sporten kunt leren en dat je altijd (nog) beter kunt worden door training. Deze manier van denken staat tegenover een vaste mindset. Dat is het idee dat je talent hebt voor sommige sporten en niet voor andere. Bij een vaste mindset horen uitspraken als: 'Tafeltennis, daar ben ik niet voor in de wieg gelegd.' Als je het zo

benadert is je motivatie snel weg als het even niet lukt.

Het idee dat je bepaalde sporten niet kunt leren is onjuist. Een gemiddeld mens kan elke sport leren en zelfs een behoorlijk niveau halen als hij er een paar jaar voor traint. Tegelijk is talent geen alternatief voor oefening: ook talentvolle kinderen moeten trainen om beter te worden.

Als ouder kun je je kind helpen in te zien dat trainen en nieuwe dingen leren de enige manier is om beter te worden. Voor kinderen is dat niet zo vanzelfsprekend als je zou denken.

2. LAAT JE KIND EIGENAAR ZIJN VAN HET PROCES

Als sportende kinderen, door advies of bemoeienis van ouders, het gevoel krijgen dat ze het voor hun ouders doen, dan daalt de motivatie onmiddellijk. Het lastige is dat je als volwassene,

veel eerder dan een kind, ziet wat er niet goed gaat. Het is dan moeilijk om niets te zeggen, zeker als je veel tijd, geld en energie investeert in de sport van je kind.

GOED NIEUWS!

Hoe los je dat op? Dat is niet eenvoudig. Als je het echt graag kwijt wilt, kun je het beste wachten op een moment waarop je kind je opmerkingen ervaart als hulp. Soms kun je door alleen te luisteren en vragen te stellen ook bereiken wat je wilde. Bijvoorbeeld als je dochter bij wedstrijdzwemmen steeds in de laatste 25 meter door iedereen ingehaald wordt. Jij hebt gezien dat ze haar race niet goed indeelt, maar als je dat direct na afloop tegen haar zegt, wordt ze boos op je. Vraag daarom later, op een rustig moment, hoe ze terugkijkt op de wedstrijd. Misschien kun je terloops noemen dat ze op het laatste stuk werd ingehaald en zegt ze dan uit zichzelf al dat ze haar wedstrijd niet goed had ingedeeld. Dat is goed nieuws! Nu kun je vragen wat ze daaraan kan doen. Als ze zegt dat ze het met haar trainer gaat bespreken, heb je bereikt wat je wilde, zonder dat je iets hoefde te zeggen.

MEEDENKEN

Het is niet zo dat je alle keuzes aan je kind moet overlaten. Zekere op jongere leeftijd hebben

ze wel degelijk een volwassene nodig die meedenkt. De kunst is om je kind het gevoel te geven dat hij zelf de leiding heeft, terwijl je hem toch op de belangrijke punten begrenst en bijstuurt.

3. VERMIJD KRITIEK

Kritiek betekent in dit geval dat je iemand een negatief gevoel bezorgt, om herhaling in de toekomst te voorkomen. Die aanpak kun je inzetten bij wangedrag, bijvoorbeeld pesten of beledigende dingen zeggen, maar zelfs dan is het belangrijker om goed uit te leggen waarom dat gedrag verkeerd is.

Als het gaat om prestatiegedrag, bijvoorbeeld de bal te kort spelen bij hockey, dan is kritiek geen goed idee. Je kind is aan het leren en daarbij hoort dat je fouten maakt. Dat gebeurt zelfs bij de beste spelers. Kritiek leidt tot faalangst en daarvan dalen zowel de motivatie als de prestatie. Het zorgt ervoor dat angst en vermijding de drijfveer worden, in plaats van de wens om het goed te doen en dat is een zeer ongunstige verschuiving. Wil jij je kind helpen goed te worden in presteren onder druk? Maak dan duidelijk dat fouten niet erg zijn en erbij horen als je iets moeilijks probeert.

Een taaklimaat is dus een sfeer die je als ouder kunt creëren

rondom de sport van je kind. Kenmerkend zijn de gedachte dat je altijd beter kan worden en dat fouten maken erbij hoort. Zeker voor jonge kinderen heeft dat grote voordelen vergeleken met

een winklimaat, waarin winnen voorop staat en waar ze hard worden afgerekend op fouten.

GERALD'S TIPS

- Denk vanuit een groeimindset
- Laat je kind eigenaar zijn van het proces
- Vermijd kritiek

11. HOE GA JE ALS TRAINER/COACH OM MET OUDERS

Boudewijn de Vries

Ouders zien graag dat hun kind gelukkig en succesvol is en hebben daar veel voor over. Het komt nogal eens voor dat ouders en sporters zich richten op zaken waar niets aan te doen valt. Denk hierbij aan tegenstanders, het materiaal en de weersomstandigheden. De sporter kan zich beter focussen op de zaken waar hij of zij wel wat aan kan doen, namelijk: aan zichzelf. Jij als trainer/coach kan ouders vertellen met welke zaken hun kind zich het beste bezig kan houden tijdens wedstrijden en trainingen. Hoe pak je dat aan?

STIMULEER OUDERBETROKKENHEID

Ouderbetrokkenheid heeft een positief effect op de sporter. Jij kent als trainer/ coach de sport het beste en het is jouw taak om ervoor te zorgen dat de doelstellingen worden

behaald. Laat dit gedurende het seizoen weten aan alle ouders op een rustige en duidelijke manier. Er zijn twee soorten ouderbetrokkenheid: actieve en niet-actieve ouderbetrokkenheid. De actieve ouders zie en spreek

je vaker. De niet-actieve ouders blijven meer op de achtergrond. Om deze niet-actieve ouders ook betrokken te houden, kun je een ouderbijeenkomst organiseren of een persoonlijk gesprek inplannen.

GA HET GESPREK AAN MET PUSHENDE OUDERS

Als de actief betrokken ouders doorslaan in hun fanatisme en enthousiasme noemen we dat in de volksmond 'pushende ouders'. De meeste ouders die hun kind bewust of onbewust pushen, doen dit omdat zij vaak niet precies weten hoe zij hun kind het beste kunnen supporten. Ze overzien daarnaast vaak niet welk effect hun gedrag heeft op hun kind, het team en op jou als trainer/ coach. Als een

sporter en jij als trainer/coach last ervaart van deze zeer betrokken ouders, is het verstandig om hierover in gesprek te gaan met de betreffende ouders en te verwijzen naar de visie van de club.

FORMULEER EEN HELDERE VISIE

Wanneer er een duidelijke visie is, heeft dat grote voordelen. Zo weten alle betrokkenen (trainers/ ouders/ bestuurders/ sporters) wat hun rol hierin is. Zo kunnen ouders worden aangesproken op hun gedrag wanneer dit niet in lijn ligt met de gecommuniceerde visie. Goede communicatie is van groot belang en dit begint met het formuleren van een visie op de rol van de ouders. Formuleer deze visie in duidelijke en makkelijke taal zodat iedereen het begrijpt.

Wat verwacht de club van de ouders? Hoe kan dit vervolgens worden ingevuld op pedagogisch, organisatorisch en bestuurlijk gebied?

GA HET GESPREK AAN BIJ PROBLEMEN

Storingen in de communicatie kunnen door allerlei zaken ontstaan. Bijvoorbeeld door het gebruik van vakjargon taal, te veel informatie, psychische storingen, een verborgen agenda, verschil in kennisniveau, vooroordelen en non-acceptatie. Ook culturele verschillen kunnen het gesprek behoorlijk beïnvloeden. Het is voor jou als trainer/ coach belangrijk dat er gewerkt wordt aan een vertrouwensband waarin er wederzijds respect en waardering is.

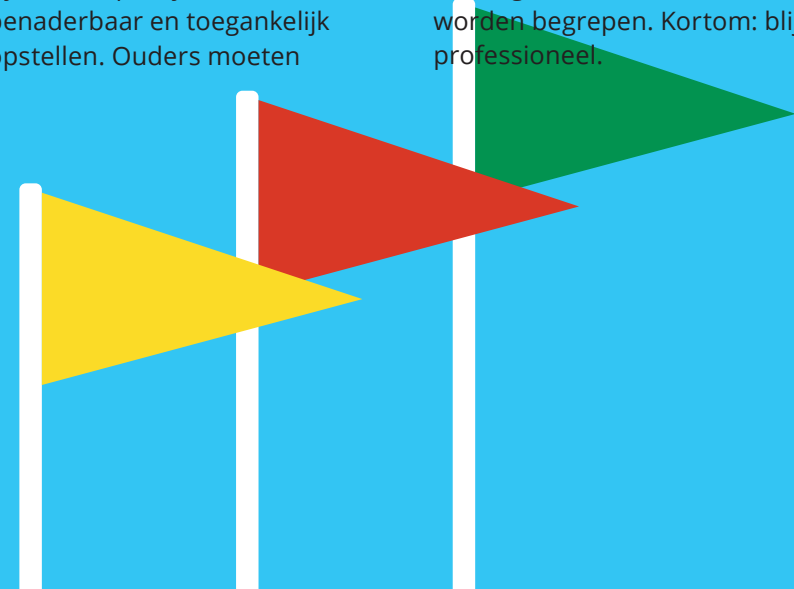
Een proactieve houding is voor ouders prettig en daarmee creëer je vertrouwen. Mocht er een 'probleem' ontstaan, dan is het verstandig om hierover een verhelderend gesprek aan te gaan. De belangrijkste regel in zo'n gesprek is het luisteren naar elkaar en niet interrumpen van de ander. Door het gesprek aan te gaan kan er in kaart worden gebracht wat het 'probleem' is en hoe dit opgelost kan worden.

BLIJF ALTIJD PROFESSIONEEL

Ouders en trainers/coaches zijn het niet altijd met elkaar eens. Om toch samen het beste uit het kind te halen is er afstemming nodig. Het is verstandig om in een gesprek met ouders je eigen emoties aan de kant te zetten. Op het moment dat jij als

trainer/ coach je professionele houding verliest wordt er minder effectief gehandeld. Het is hierbij belangrijk dat de communicatielijnen tussen trainer/coach en ouders open zijn. Beide partijen moeten zich benaderbaar en toegankelijk opstellen. Ouders moeten

daarnaast weten dat ze problemen direct bij jou kunnen aangeven. Het is vervolgens aan jou om goed te luisteren naar de ouders en ze het gevoel te geven dat er niet alleen naar hen wordt geluisterd, maar dat ze ook worden begrepen. Kortom: blijf professioneel.

TIPS

- Minimaal 1x per jaar ouderbijeenkomst + persoonlijk gesprek met ouders
- Bespreek jouw visie en die van de vereniging
- Bespreek de doelstellingen van de sporter
- Reflecteer op eigen handelen

12. COACHEN OP PERSOONLIJKHEID

Boudewijn de Vries

Hij is extravert terwijl zij introvert is. Zij gaat graag stapsgewijs te werk, terwijl hij zijn doelen realiseert in een vlaag van energie. Deze personen zijn erg verschillend, maar hoe ga jij daar als trainer/coach mee om? Hoe haal je het beste uit de sporter en een team?

Als trainer/ coach ben jij professional in jouw sport. Afhankelijk in welke rol je zit ben jij kundig over de technische en tactische aspecten van de sport. Als trainer kan jij je bijvoorbeeld richten op de technische manier waarop een speler de bal slaat. Als coach kan je een nieuwe strategie bedenken om te kunnen scoren. De ene sporter pakt dit sneller en gemakkelijker op dan de ander. Hoe ga jij hier als trainer/coach mee om? Hoe kan je jouw sporter op de juiste manier benaderen en motiveren? Hoe wil een sporter benaderd worden? Wat werkt wel en wat werkt niet? Kortom, welke persoonlijke voorkeuren heeft jouw sporter?

ONTDEK JOUW PERSOONLIJKHEIDSTYPE MET DE MBTI

Een handige en veelgebruikte tool om de persoonlijke voorkeuren van jouw sporters in kaart te krijgen is de Myers-Briggs Type Indicator (MBTI). Deze tool geeft een inzicht in vier kenmerken van een persoonlijkheidstype. De officiële (aan te raden) MBTI vragenlijst

bestaat uit tientallen vragen over persoonlijke voorkeuren. Het is ook mogelijk om de test op een laagdrempeliger niveau zelf te gebruiken. Door de vier onderstaande kenmerken één voor één langs te lopen, met jouw sporter in gedachten, ontstaat er een persoonlijkheidstype.

EXTRAVERSIE (E) OF INTROVERSIE (I)

Is je sporter vooral gericht op de buitenwereld of op de eigen gedachtewereld? Extraverte mensen houden ervan om in een team te werken en ontwikkelen ideeën in overleg met anderen. Sporters die meer introvert zijn houden van een rustige werk- en trainingsruimte en ontwikkelen ideeën het beste als ze alleen zijn.

SENSING (S) OF INTUITION (N)

Heeft je sporter vooral interesse in de feiten (realist) of is jouw sporter vooral geboeid door wat er allemaal mogelijk is (vernieuwer)? Bij realisten is het belangrijk dat zij stapsgewijs werken aan hun doelstellingen zodat de weg er naartoe bekend

is. Intuïtieve sporters vinden het juist uitdagend om nieuwe, complexe doelen aan te pakken en werken in vlagen van energie.

THINKING (T) OF FEELING (F)

Maakt jouw sporter beslissingen op basis van logisch, objectief redeneren of op basis van persoonlijke emoties en idealen? Denkers zijn taakgericht en vaak vastberaden. Voelers zijn meer gericht op de groep en nemen besluiten op basis van persoonlijke of andermans emoties. Voelers kunnen vaak ook prima logisch beredeneren, maar doen dit pas nadat ze hun waarden en emoties hebben geuit.

JUDGING (J) OF PERCEIVING (P)

Leeft jouw sporter het liefst gestructureerd en georganiseerd of juist spontaan en flexibel? Sporters die oordelaars zijn, werken het liefst volgens een planning, beslissen snel en concentreren zich op wat er gedaan moet worden. Ze willen graag elk taakje zo snel mogelijk afronden. Waarnemers houden van verandering, staan open voor nieuwe ervaringen en voelen zich beperkt door te veel structuur. Soms hebben ze moeite met afronden omdat ze steeds nieuwe en nuttige informatie vinden.

WAT KUN JE HIERMEE?

De MBTI kan je dus gebruiken

om inzicht te krijgen in de persoonlijke ontwikkeling van jouw sporter. Wat is de favoriete leerstijl van jouw sporter? Wat is de ideale leeromgeving? Hoe passen verschillende sporters in een team? Hoe kan je jouw sporter het beste benaderen? Dit zijn vragen die beantwoord kunnen worden door middel van de MBTI.

De MBTI is ook handig voor teamvorming en -ontwikkeling. Door helder te hebben welke voorkeuren alle sporters in een team hebben kan er beter worden aangevuld en ondersteund. De eenzijdigheid qua persoonlijkheden binnen een team kan hiermee worden ingedamd. De test kan gebruikt worden om de juiste balans te vinden tussen denkers en doeners binnen een team. Op die manier kan ervoor worden gezorgd dat alle sporters tot hun recht komen en er een juiste taakverdeling is. Dit zorgt voor een onbewuste stimulatie van de intrinsieke motivatie. Bovendien is het handig om van elkaar te weten welke persoonlijkheidsvoorkeuren iemand heeft om onderlinge wrijvingen te kunnen bespreken en weg te nemen, wat de sportprestaties ten goede komt.

13. “ALS JE NIET GOED KUNT VERLIEZEN, ZAL JE OOK NIET WINNEN”

(Quote: Marhinde Verkerk, Europees- en Wereldkampioen judo)

Boudewijn de Vries

Als ouder wil je niets liever dan dat je kind gelukkig is. Het kan dan ook erg lastig zijn om je kind teleurgesteld te zien. Het gevoel van teleurstelling is een verlamvend gevoel. Je kind voelt zich machteloos en wilt op dat moment helemaal niets. Een teleurstelling kan het leven van je kind flink beïnvloeden, maar dit hoeft niet zo lang te duren als je weet hoe je hier mee om moet gaan.

Kinderen kunnen zich snel ergens op verheugen. Ze repeteren al veelvuldig in hun hoofd en kunnen hier helemaal in opgaan. Dit gevoel van verheugen wordt ervaren als een erg prettig gevoel, maar heeft ook een keerzijde. Als de positieve verwachting niet waargemaakt wordt, kunnen kinderen zich teleurgesteld voelen. Ze krijgen een klap te verwerken. We spreken van een teleurstelling als de realiteit niet aansluit bij de verwachting. Bij een teleurstelling moet in een korte tijd de verwachting worden bijgesteld. En dat is niet voor iedereen altijd even gemakkelijk. Ongeacht de situatie, zal jouw kind ook de teleurstelling moeten accepteren. Maar hoe ga je hier als ouder mee om?

WAARDE VAN DE UITKOMST

De kunst van het omgaan met tegenslagen zit hem in de waarde

van de uitkomsten. Het zou natuurlijk fantastisch zijn als de situatie verloopt zoals je had gehoopt, maar dit kan natuurlijk altijd anders lopen. Sterker nog, het kan uiteindelijk ook beter uitpakken dan je had gehoopt. In dit laatste geval zijn kinderen vaak blij en opgewekt, maar bij een teleurstelling komt vaak verdriet of zelfs woede naar boven. Hoeveel waarde hecht jouw kind aan de uitkomsten? Hoe belangrijk is het winnen? Waar ligt de focus?

CONSTRUCTIEF OMGAAN MET TELEURSTELLINGEN

Voor kinderen geldt: “te hoge verwachtingen van zichzelf kunnen een negatief effect hebben op het zelfvertrouwen”. De waarde van de uitkomsten en verwachtingen liggen zo hoog dat jouw kind het gevoel van teleurstelling ervaart als deze

uitkomsten en verwachtingen niet gehaald worden. Voor ouders geldt echter hetzelfde: “als ouders te hoge verwachtingen hebben, kan dit een negatief effect hebben op het zelfvertrouwen van het kind”. De kracht van constructief omgaan met teleurstellingen richt zich op het hechten van minder waarde aan de uitkomsten, maar juist de focus te leggen op wat wel goed ging.

LEREN VAN TELEURSTELLINGEN

Tegelijkertijd kun je je afvragen of het wel zo erg is dat je kind zich teleurgesteld voelt. Het voelt voor je kind natuurlijk vervelend, maar je kind leert ook dat zijn of haar verwachtingspatroon niet altijd aansluit bij de werkelijkheid. Kinderen kunnen leren van hun teleurstellingen. Zij kunnen onderzoeken wat zij een volgende keer anders zouden doen en hoe ze dit zouden aanpakken in plaats van zich in de teleurstelling te wentelen. Door een teleurstelling te accepteren, openen zich

nieuwe wegen naar het doel. Er worden nieuwe inzichten geworven en dit verbreedt de mentale ontwikkeling en weerbaarheid van jouw kind. Denk bijvoorbeeld aan de tijd toen je zoon of dochter heeft leren lopen. Dat ging ook met vallen en opstaan. En kijk nu eens...

Kortom: een teleurstelling ervaren heeft een positief effect op de (leer)ontwikkeling van jouw kind. Probeer met je kind in gesprek te gaan over de teleurstelling. Let er hierbij op dat je open vragen stelt en geen oordeel in je vragen verwerkt, zoals ‘Wat heb je ervan geleerd?’ en ‘hoe ga je een volgende keer te werk?’ zijn goede vragen. Door constructief met tegenslagen en teleurstellingen om te gaan creëert je kind nieuwe inzichten en andere aanpakken wat hem/haar uiteindelijk verder brengt in de sport. Een goede verliezer komt uiteindelijk sterker terug om te winnen!

TIPS AAN OUDERS VOOR HET OMGAAN MET TELEURSTELLINGEN VAN JOUW KIND

- Bespreek de situatie met je kind wanneer hij/zij dat wil. Wat ging er goed? Wat zou je de volgende keer anders doen en hoe?
- Oordeel niet als ouder, maar stel open vragen
- Geef je kind de ruimte om zijn/haar emoties te uiten
- Laat je kind bedenken waar hij/zij trots op is
- Is je kind een moeilijke spreker? Laat je kind het opschrijven: Wat ging er goed? Wat zou je de volgende keer anders doen en hoe?
- Plaats de gebeurtenis in een groter geheel en richt je op het proces

14. WAT IS TALENT

Boudewijn de Vries

Iedereen heeft er wel een idee bij wat talent daadwerkelijk is. Veel trainers, coaches en talentscouts zeggen dat ze talent van een kilometer afstand kunnen spotten. Maar wat zien ze dan precies? En wat is de waarde van deze voorspelling? Kortom, wat is talent nou eigenlijk? Om talent uit te leggen kan je het begrip het beste opdelen in twee onderdelen, namelijk 'gave' en 'getalenteerd'.

'GAVE' KRIJG JE CADEAU BIJ DE GEBOORTE

Een gave, oftewel aanleg voor iets, krijg je als een cadeau bij de geboorte mee van je ouders. Het gaat dus om natuurlijke vaardigheden die zich ongetraind en spontaan uiten. Iedereen wordt geboren met een specifieke aanleg. Bijvoorbeeld op intellectueel, creatief, sociaal of senso-motorisch gebied. De één heeft meer aanleg voor creatieve dingen en leert makkelijker mooie dingen te ontwerpen. Een ander leert weer makkelijker lezen omdat hij of zij meer aanleg heeft op intellectueel gebied.

JE GENEN ZIJN JE STARTPAKKET

De genen die je meekrijgt van je ouders spelen hierin een belangrijke rol. Dit is je startpakket. Ook wel te vergelijken met een blauwdruk voor het bouwen van een stadion. Als je naar het Nederlandse volleybal- of roeiersteam kijkt, valt één ding al snel op. De sporters (zowel de mannen als de vrouwen) zijn bijna allemaal ontzettend lang! Oftewel, je lichaamsbouw en aangeboren kenmerken zijn voor bepaalde sporten erg belangrijk. Zij bepalen voor een groot deel of je de top kan halen in deze sport. Dit geldt niet voor alle sporten. Bovendien is aanleg alleen nooit voldoende om de top te kunnen bereiken.

GETALENTEERD

Hoeveel aanleg hij er ook voor heeft, een topturner als Epke Zonderland zal bij zijn eerste keer aan de rekstok niet direct allerlei briljante elementen hebben geturnd. De kans is zelfs groot dat hij de op het oog simpelste oefeningen niet kon uitvoeren. Om alle omgevingsfactoren en hun invloed mee te wegen wordt de term 'getalenteerd' gebruikt. Dit zijn de vaardigheden die zich tijdens de trainingen ontwikkelen. Deze heb je nodig om uiteindelijk de top te kunnen bereiken

ANDERE FACTOREN

Bij de inschatting of je kind de senioren top kan bereiken, is het belangrijk om niet alleen naar het startpakket te kijken maar ook naar de inzet, motivatie, doorzettingsvermogen, woonlocatie, etc. Aanleg ontwikkelt zich nooit vanzelf. Epke Zonderland trainde jarenlang vele uren per week om zo goed te worden als hij nu is. Nu staat hij nog zo'n 24 uur per week in de turnhal!

RESULTAAT

De 'aanleg', het 'getalenteerd' zijn en de omgeving zijn van invloed op de ontwikkeling van jouw kind. Deze factoren bepalen ook het maximale niveau dat jouw kind kan behalen.

15. IS TALENT MAAKBAAR?

Jelle Jolles

Is talent nu aangeboren of maakbaar? En is met de goede stimulansen alles aan te leren? Neuropsycholoog Jelle Jolles is specialist op het gebied van het 'lerende brein' en vertelt vanuit zijn visie meer over talent.

LICHAMELIJKE KENMERKEN SPELEN EEN ROL

Er is veel aan te leren maar niet alles. Wat de mens kan aanleren hangt deels af van zijn fysieke mogelijkheden. Voor sport zijn bepaalde lichamelijke kenmerken voordelig of nadelig. Zo zijn topturners gewoonlijk niet erg lang (Epke Zonderland is nog geen 1 meter 75) omdat het handig is om je zwaartepunt relatief laag te hebben liggen. Voor het topzwemmen is het goed om grote handen en voeten te hebben, brede schouders en een smal bekken. Dus daar spelen genetische factoren zeker in mee. Door veel oefenen en inspanning kun je wel heel erg ver komen binnen deze genetisch bepaalde mogelijkheden.

GOEDE STIMULANS VOOR TALENT

Wat betreft die 'goede stimulansen': als die gericht zijn op meerdere dingen dan kan een kind heel ver komen. Ten eerste moet de jonge sporter vaardig worden in het gebruik van zijn spieren, ledematen en in de coördinatie daartussen. Ten tweede moet

de jonge sporter bijna alle andere neuropsychologische vaardigheden ontwikkelen: training en veel ervaring zijn daarvoor belangrijk. Het gaat bijvoorbeeld over waarneming, taal en ruimtelijk inzicht. Ten slotte gaat het over psychologische factoren: je houding tegenover presteren, je doorzettingsvermogen, interesse en motivatie. Dat is iets waarvoor de omgeving belangrijk is.

IS TALENT MAAKBAAR?

Sommige mensen gaan ervan uit dat talent aangeboren is, anderen vinden het maakbaar. Voor mij is 'talent' een 'potentie': het is iets dat wel in je zit maar wat er ook nog uit moet komen. Eigenlijk is talent altijd 'latent'. Pas als het helemaal ontwikkeld is dan zie je hoe goed iemand is. Maakbaar betekent dat een jongere kan werken aan de ontwikkeling van datgene wat hij in potentie in zich heeft.

ER IS MEER NODIG

Het talent voor vrijwel alle sporten wordt gemaakt door heel langdurig oefenen en

ook geoefend blijven. Iemand die alleen vrij goede reflexen heeft zal weliswaar een goede clubtennisser of -tafeltennisser kunnen worden maar beslist geen kampioen. Daar is meer voor nodig. Ons brein is pas ver na het twintigste jaar volgroeid. Dat heeft invloed op de mogelijkheid die jonge sporters hebben tot zelfreflectie en het snel maken van goede keuzes. Zelfreflectie en het maken van keuzes kan en moet worden geleerd. De omgeving is daarvoor nodig. Onder normale, gunstige omstandigheden en goede begeleiding ontwikkelt het zich al in de kindertijd, dus vóór het 10e jaar.

VEEL VERSCHILLENDE DINGEN DOEN!

Talent is ook te herkennen en tot ontplooiing te brengen door het kind met veel sporten in aanraking te brengen. Dus veel doen en een kind niet te snel beperken tot een enkele sport. Het kan zijn dat een kind voetballer wordt omdat dat nou eenmaal een grote wens is van een ouder. Maar dat hij eigenlijk veel talent heeft voor snellere balsporten of voor roeien of wielrennen. Belangrijk is om de keuze voor verschillende sporten niet in te perken.

DE ROL VAN OUDERS

Ouders moeten hun kind stimuleren en motiveren, maar het moet wel leuk blijven: het gaat niet alleen om winnen en presteren. De ontwikkeling van vaardigheden is belangrijker: beter worden en breder worden in alles. Wees als ouder een coach of mentor voor je kind. De vaardigheden uit de ene sport kunnen waardevol zijn voor een andere sport. Dafne Schippers was een topper op de tienkamp maar werd nog veel beter toen ze zich specialiseerde in de 100 en 200 meter hardlopen.

16. MAAK JE KIND MENTAAL WEERBAAR

Ivo Spanjersberg

Mentale weerbaarheid maakt vaak het verschil tussen op het podium of net ernaast. Vooral als sporters verliezen, komt dat door een gebrek aan mentale weerbaarheid, aldus critici langs de zijlijn. Oud voetbaltrainer Leo Beenhakker sprak al over 'de patatgeneratie', als aanduiding van een nieuwe lichting gemakzuchtige jeugd. Hoe voorkomen we dat 'de achterbankgeneratie' te weinig weerbaar wordt? En hoe maak jij je kind mentaal sterker?

VERANTWOORDELIJKHEID ALS OUDER

De taak van de ouder langs het sportveld is vaak beperkt tot aanmoedigen en een bemoedigend knikje na een mislukte actie. Veel meer kun je niet doen, voor je het weet bemoei jij je met technische of tactische zaken, waar je maar beter van weg kunt blijven. Laat dus de winst en punten aan je voorbijgaan. Kijk vooral naar de inzet, het proces en plezier, niet naar de stand of de uitslag. Toch heb je als ouder veel invloed op de mentale ontwikkeling van je kind. Die taak wacht niet alleen aan de rand het veld, baan of bad. De mentale vorming begint vanaf de geboorte en vindt voortdurend plaats. Laten we kijken hoe je als ouder de mentale weerbaarheid kan ondersteunen.

WAT IS MENTALE WEERBAARHEID

Mentale weerbaarheid is het vermogen om te kunnen omgaan met uitdagingen, stress en druk.

Mentaal weerbare sporters zijn in staat om tegenslagen als een blessure, een misgelopen of verloren finale snel achter zich te laten. Zij laten het hoofd niet hangen na een mislukte actie en kunnen snel omschakelen na een tegendoelpunt. Is dit een karaktertrek, aangeboren eigenschap of kun je het leren? Waarom zijn sommige sporters hier veel beter in dan anderen?

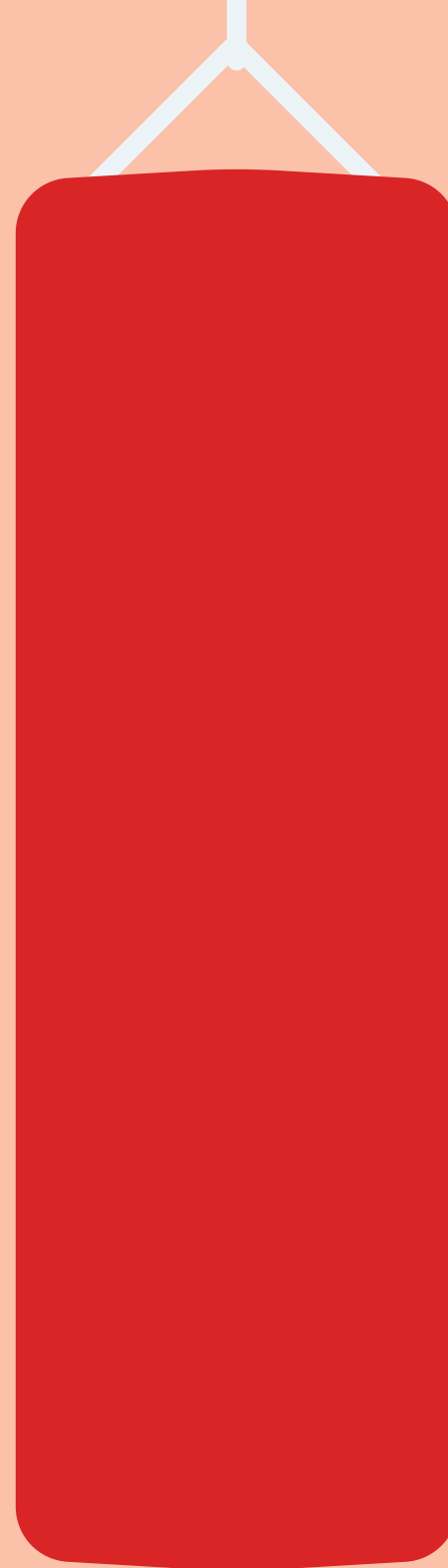
Uit wetenschappelijk onderzoek blijken vier onafhankelijke factoren de mentale weerbaarheid te vormen, namelijk: controle, uitdaging, betrokkenheid en vertrouwen. Deze vier factoren zijn voor een groot gedeelte beïnvloedbaar en aan te leren. Al is dit natuurlijk wel een proces van jaren. Het is de optelsom van jarenlang gefocust met je sport bezig zijn en te leren zien hoe je het beste je eigen weg kunt volgen, onafhankelijk wat er om je heen gebeurt.

CONTROLE

Als een sporter controle ervaart over zichzelf en het gevoel heeft invloed uit te kunnen oefenen op zijn omgeving, neemt de weerbaarheid toe. Als ouder is het vooral zaak om hierin het goede voorbeeld te geven aan je kind. Jezelf emotioneel te beheersen in allerlei situaties, langs de baan maar ook in het verkeer of in een echtelijke ruzie. Zelf verantwoordelijkheid nemen voor je eigen aandeel en zaken als pech of tegenslag accepteren, in plaats van de schuld buiten jezelf te zoeken en anderen de schuld geven. Bij verlies afgeven op de tegenstander, scheidsrechter of coach is dus niet bevorderlijk voor de weerbaarheid.

UITDAGING

Als een sporter de uitdaging kan zien in moeilijke opgaven, is zijn weerbaarheid een stuk steviger, dan als hij hierin vooral bedreigingen ziet. Als ouder kun je hieraan bijdragen door vertrouwen uit te stralen als het moeilijk wordt. Geen extra druk opleggen en vooral niet gaan doemdenken over zaken die mis kunnen gaan. Een zogenaamde 'ongunstige' loting kun je terloops benoemen als een mooie test of uitdaging. Johan Crujff wilde vroeger ook graag de sterkste tegenstander uit de loting. 'Dan heb je die tenminste gehad'.

BETROKKENHEID

Als je kind een hoge betrokkenheid heeft met wat het wil bereiken, maakt dit hem onverstoorbarder voor mislukkingen. Laat dus jouw eigen doelen achterwege en laat je kind volledig de zijne kiezen.

Als je kind het voor jou gaat doen, omdat jij iets zo graag wilt, zal dit geen stevig weerbare sporter opleveren. Wel kun je je kind, daar waar mogelijk, faciliteren in de weg naar het doel. Maar denk eraan, laat je kind wel de keuze. Als het liever een niveauetje lager gaat spelen omdat het dan minder druk ervaart, beter het huiswerk kan doen of liever met zijn vriendjes speelt, is dit natuurlijk ook prima. Ook al zag jij misschien liever een glansrijke sportcarrière voor je kind weggelegd.

VERTROUWEN

Als een sporter ten slotte veel

vertrouwen heeft, maakt dit hem minder kwetsbaar voor stress. Een zaak dus om je kind onvoorwaardelijk te steunen, te stimuleren en vertrouwen te geven. Een sterk recept voor een weerbaar kind.

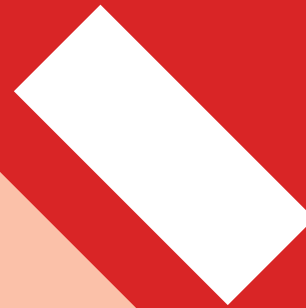
GEEF HET GOEDE VOORBEELD

De kunst is dus je kind vrij te laten zijn of haar eigen pad te kiezen, doelen te stellen en dromen te volgen. Als ouder kun je relatief weinig doen om je kind mentaal weerbaarder te maken. Het belangrijkste is dat je ruimte en vertrouwen geeft.

Hiernaast kun je het goede voorbeeld geven. Dat is niet altijd makkelijk, want ouders zijn ook maar mensen. Dus leer controle te krijgen over je eigen emoties, zie waar je invloed op hebt en waar niet. Geef niet de schuld aan zaken waar je geen invloed op hebt.

TOPSPORT-OUDER CHECKLIST:

- Leer je kind controle te krijgen over die zaken waar het invloed op kan uitoefenen. Het meeste invloed heeft een kind op zijn eigen reacties en emoties, dromen en doelen
- Leer je kind tegenslagen te zien als een uitdaging, in plaats van een moeilijkheid
- Wees een onverstoorbare voorbeeld en neem verantwoordelijkheid voor je eigen gedrag

17. LEER JE KIND OMGAAN MET TELEURSTELLINGEN

Ivo Spanjersberg

Mentale weerbaarheid wordt vaak geroemd als de beslissende mentale factor, een cruciale vaardigheid voor toekomstige kampioenen. Een belangrijk onderdeel van die mentale weerbaarheid is het goed kunnen omgaan met tegenslag. In de lange weg naar de top ontmoeten sporters vaak vele tegenslagen en ontberingen. Maar ook juist zij die de top niet halen, en dat zijn er veel meer, krijgen onherroepelijk te kampen met tegenslag. Hoe bereid je je kind hierop voor? Wat kun je als ouder doen om je kind te leren effectief om te gaan met teleurstellingen?

OPVOEDEN EN BESCHERMEN

Als opvoeder heb je een grote verantwoordelijkheid op je bord. Je wil graag dat je kind zich goed ontwikkelt en dat het niet te veel pijn en verdriet ervaart. Deze neiging tot bescherming is waarschijnlijk aangeboren en ligt opgeslagen in ons DNA. Zonder deze aandrang zou ons kroost nooit in grote getale de volwassenheid hebben bereikt en zouden we als soort zijn uitgestorven. Deze drang tot bescherming kan echter snel overslaan in overbezorgdheid, wat remmend werkt op de mentale weerbaarheid, het durf en het zelfvertrouwen. Voor de ontwikkeling van mentale weerbaarheid zijn juist die kapotte knieën, geschaafde handen en de teleurstellingen om verloren wedstrijden nodig. Kinderen moeten hun eigen uitdagingen aangaan en leren wat

te doen als het niet lukt. Aan jou om hen daarbij te steunen.

DE KIESKUBUS

Het omgaan met tegenslag is een vaardigheid, eentje die je kunt leren. En net zoals met andere vaardigheden is het vooral de oefening die hier de kunst baart. Als eerste de vaardigheid zelf. De kieskubus is een hulpmiddel wat wij ontwikkeld hebben voor sporters, om hen te helpen effectief met tegenslag om te gaan. Het maakt de verschillende copingstijlen helder. De eerste, meest natuurlijke reactie op tegenslag is frustratie. Op zich niets mis mee, het is onze menselijke aard om emotioneel te reageren als dingen niet gaan zoals we willen. Wel is het zaak om hier snel uit te raken en niet te lang blijven treuren om een mislukte actie op het veld, een onvoldoende op school of

een afgewezen sollicitatie voor een leuke baan. Sporters die hier te lang in blijven hangen gaan klagen en halen zichzelf hiermee uit het spel. Een andere ineffectieve manier is het onttrekken of vluchten van een situatie. Je ontloopt de bron van je ergernis wellicht door op te geven, af te haken of zelfs te stoppen, maar de kosten zijn vaak hoger. Het effectiefst is het om iets aan de tegenslag te doen. Als het niet loopt kun je terug naar de basis of van tactiek veranderen en bij een achterstand kan je extra inzet tonen. Tegen een oneerlijke beslissing van de scheidsrechter kun je in bezwaar gaan. Maar het mag duidelijk zijn dat dit laatste vaak weinig uithaalt. Tegen zaken die niet te veranderen zijn, is de acceptatie ten slotte de meest effectieve, zij het niet de meest gemakkelijke keuze. Je schouders ophalen om een afgekeurd doelpunt en doorgaan is veel effectiever dan zeuren en mekkeren. Het beste waar je als sporter wat aan kan doen is ervoor zorgen dat je zelf of je teamgenoot weer in een scoringspositie komt. Op deze manier doe je indirect, vanuit acceptatie, iets aan hetgeen is gebeurd.

Om je kind deze vaardigheden aan te leren is het geven van het goede voorbeeld een van de belangrijkste dingen die je als

ouder kunt doen. Blijf niet te lang hangen in je eigen frustraties, pak die dingen aan waar je iets aan kunt doen en haal je schouders op over zaken waar je geen invloed op hebt.

Ten tweede is het zaak voor de sporter, jouw kind, om het omgaan met tegenslag onder de knie te krijgen. Dit doe je door vaak te oefenen, met vallen en opstaan.

OEFENING BAART KUNST

Op de korte termijn wil je als ouder je kind beschermen, pijn en verdriet voorkomen. Maar voor de lange-termijn-ontwikkeling kan het dus goed zijn als ze tegenslagen ondervinden en leren hiermee om te gaan. Het is een groot pluspunt als jij in de teleurstellingen die jou overkomen, het goede voorbeeld kan geven. Niet te lang klagen en zeuren dus.

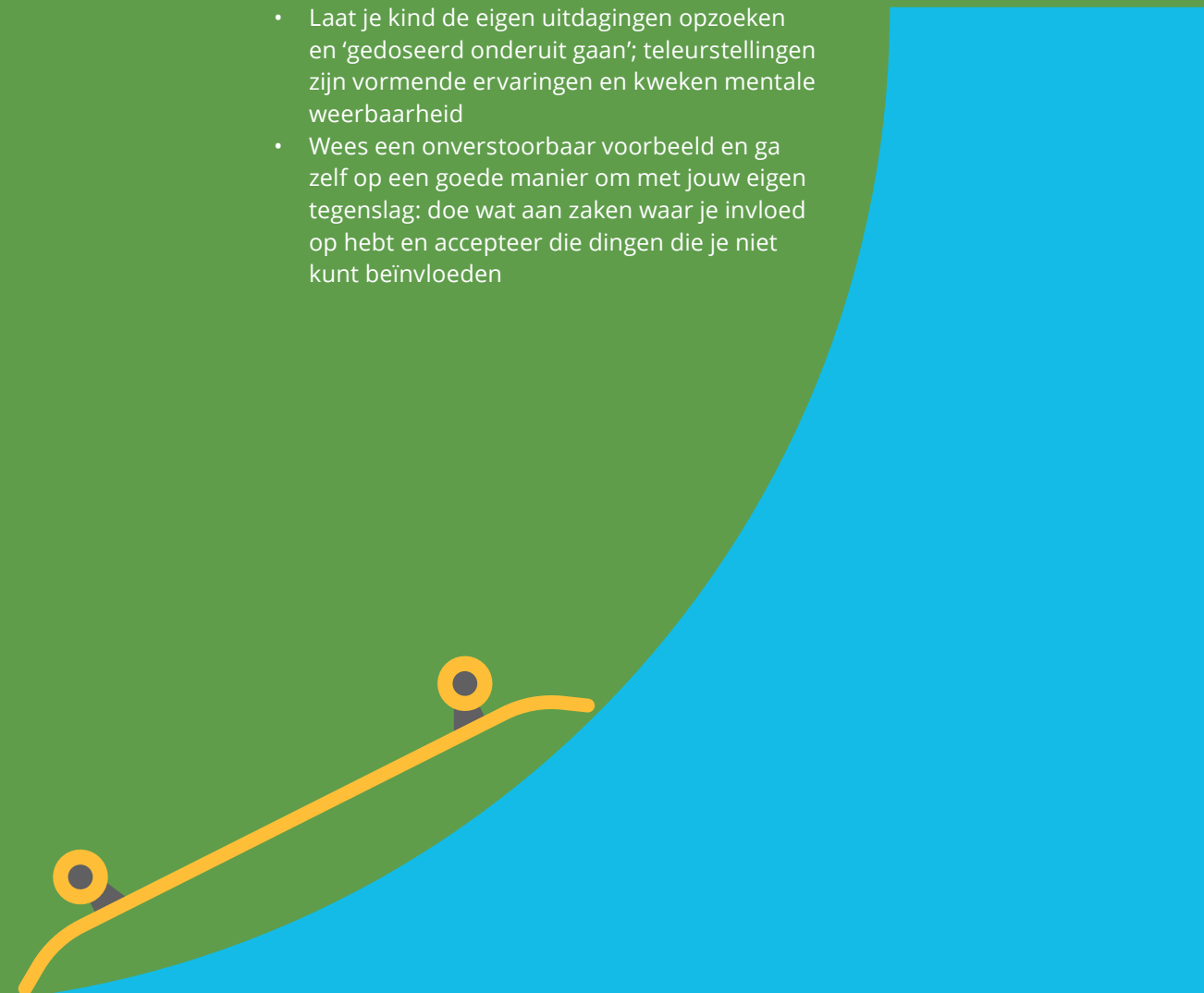
Het is ook moeilijk om je af en toe niet te bemoeien met de problemen van je kind. Je wilt helpen als jij denkt dat het misloopt of dat je kind onderuit gaat. Echter, als je kind te veel hooi op de vork neemt, kan dit juist een leerzame les zijn om dit te laten gebeuren. Het leert hiermee de eigen grenzen beter te kennen en oefent in het omgaan met tegenslagen. Tenzij het echte schade op gaat

lopen, dat is het moment om als ouder in te grijpen. Geef je kind de mogelijkheid zichzelf uit te dagen en laat het ook af en toe mislopen. Pijn, verlies en verdriet zijn vormende ervaringen. Ook al ben je bezorgd of huilt je vader- of

moederhart: met een knipoog of subtiele blik, laat je weten dat je er voor je kind bent als het dat nodig heeft. Zodat je zoon of dochter zelf kan opkrabbelen en mentaal weer iets sterker kan doorzetten.

TOPSPORT-OUDER CHECKLIST:

- Laat je kind de eigen uitdagingen opzoeken en 'gedoseerd onderuit gaan'; teleurstellingen zijn vormende ervaringen en kweken mentale weerbaarheid
- Wees een onverstoort voorbeeld en ga zelf op een goede manier om met jouw eigen tegenslag: doe wat aan zaken waar je invloed op hebt en accepteer die dingen die je niet kunt beïnvloeden

18. OMGAAN MET OUDERS

Ivo Spanjersberg

Voor coaches kunnen sommige ouders af en toe vervelend zijn. Ze geven ongewenst tactische aanwijzingen, reageren emotioneel of kunnen ronduit kritisch zijn als jouw besluit niet in goede aarde valt. Hoe zorg je ervoor dat je als coach niet te veel last hebt van die ouders?

'BRENGEN, HALEN EN BETALEN'

Het gedrag van enkele ouders is coaches soms een doorn in het oog. Ze zijn mondig, vragen aandacht en doen dingen verkeerd. 'Brenge, halen en betalen' hoor ik coaches zeggen over wat ze het liefst van ouders willen. Maar helaas werkt het zo niet. Ouders zijn een belangrijke schakel in het proces van het sportende kind. Je kunt ze niet afdoen met een louter 'logistieke rol'. Als je op een goede manier met ouders kunt samenwerken, kun je er als coach juist je voordeel mee doen. Laten we eens kijken hoe je dat als coach voor elkaar kunt krijgen.

DUIDELIJKHEID OVER DE ROLLEN

Het allerbelangrijkste is duidelijkheid over de rollen. Een ouder moet weten wat er van hem of haar wordt verwacht en wat er van de coach mag worden verwacht. Het beste moment is hiervoor een bijeenkomst te organiseren aan het begin van het seizoen. Hierbij vertel je als coach wat jouw visie is, wat je belangrijk vindt (winnen, ontwikkelen

of juist het plezier) en wat jij verwacht van de ouders.

WIE HEEFT WELKE VERANTWOORDELIJKHEID?

Een handige manier is de sportprestaties onder te verdelen in een fysiek, technisch, tactisch en mentaal deel. De ouders hebben alleen een verantwoordelijkheid op het fysieke (voeding, rust etc.) en het mentale (zelfvertrouwen, discipline, zelfbeheersing etc.) gedeelte. Leg uit waarom bemoeienissen op het technische en tactische vlak voor het kind verwarrend kunnen zijn en dus ongewenst zijn.

VOORKOM EENRICHTINGSVERKEER

Zorg er ook voor dat ouders hun verwachtingen en wensen kunnen uitspreken. Laat waar mogelijk de verantwoordelijkheid bij de ouders. Delegeer bijvoorbeeld kantinediensten of de vervoerspoole naar uitwedstrijden.

ERKENNING EN WAARDERING VOOR DE OUDERS

De bijdrage van ouders wordt nogal eens voor lief genomen. Geef ouders erkenning en waardering voor hun trouwe inspanningen. Organiseer ook eens iets waar de ouders aan kunnen deelnemen, zoals bijvoorbeeld een barbecue aan het eind van het seizoen.

AFSPRAKEN OVER COMMUNICEREN

Het is aan te raden om aan het begin van het seizoen afspraken te maken over de manier van communiceren. Dit is namelijk de bron van veel irritaties en conflicten. Zorg dat duidelijk is hoe en wanneer je het best te benaderen bent. Dus niet vlak voor de wedstrijd, bijvoorbeeld. En geef aan wat voor jou de uitzonderingen zijn die je juist wél graag voor een wedstrijd wilt weten. Heb je graag een mailtje, een appje of een belletje of wil je liever worden aangesproken na een training? Door als coach duidelijke richtlijnen op te stellen kun je je tijd beter bewaken en voorkomen dat je voortdurend wordt opgehouden door ouders met vragen.

WELKE INFORMATIE WISSEL JE UIT?

Maak afspraken over welke zaken jij geïnformeerd wilt worden en waarover jij de ouders informeert. Wil jij weten als de sporter slecht heeft geslapen,

als er iets is met een familielid of als het slecht gaat op school? Of ben je liever alleen maar op de hoogte van blessures? Bespreek hiernaast met de ouders waarover zij graag geïnformeerd willen worden. Bedenk dat sommige coaches, zeker in de topsport, de kinderen vaker zien dan de ouders. En ouders willen graag van de coach horen hoe het met hun kind gaat.

FEEDBACK GEVEN EN ONTVANGEN

Hoe wil je dat ouders omgaan met kritiek op jouw functioneren? Je voorkomt vervelende situaties als je daarvan tevoren een plaats en tijd voor hebt aangegeven. En hoe kun je ouders aanspreken op hun ongewenste gedrag? Doe dit altijd pas als de emoties zijn geluwd en er geen pottenkijkers bij zijn. Ga uit van hun goede bedoelingen en benoem het concrete gedrag met het mogelijke gevolg hiervan, liefst zonder veroordeling. Geef eventueel ook een gedragsalternatief.

BETREK DE FANATIEKELING

De fanatiekste ouders zijn vaak de lastigste voor een coach. Maar onthoud dat hun intentie positief is en dat hun fanatisme voortkomt uit een enorme betrokkenheid bij hun kind. In plaats van deze ouders te verbannen naar een hooggelegen plek op de tribune, kun je ze

juist beter betrekken bij het spel, door ze een functie te geven. Je kunt ze bijvoorbeeld tijdens de wedstrijd observatie-lijsten laten invullen. Het aantal balcontacten, de plaatsing van services, corners of andere percentages laten bijhouden. Deze ouders krijgen nu een functie als 'assistent-coach', wat hen dwingt zich te richten op de taak van het waarnemen. Ze hebben op deze manier minder de neiging de

verkeerde dingen te roepen en als bonus kun je jouw inzicht in het spel vergroten door de zo verkregen statistieken.

Geef niet te veel 'verboden', maar geef vooral aan welk gedrag je graag wilt zien en waarom. Link dit aan de clubcultuur of de waarden van je vereniging ('wij van ... staan voor ...'). Wees ten slotte een goed voorbeeld; preach what you teach.

COACH-OUDEER CHECKLIST:

- Bespreek aan het begin van het seizoen met de ouders wat je van hen verwacht en wat ze van jou kunnen verwachten
- Maak gezamenlijk heldere afspraken over de manier van communiceren en over de inhoud hiervan
- Betrek de fanatiekste ouders juist bij het spel door ze een rol te geven, bijvoorbeeld als observant

19. GEDRAG ROND HET SPORTVELD

Ivo Spanjersberg

Niets is zo frustrerend als een kind dat verliest door vals spel van zijn tegenstander. Helaas komt het geregeld voor dat kinderen punten pikken, met een schwalbe een strafschoep versieren, of andere zaken uithalen die onsportief zijn. Wat is de rol van de ouder hierin? Hoe zorg je ervoor dat je kind zich respectvol gedraagt? En wat wil het kind van jou zien?

Sport is een spel met regels. Deze regels zorgen ervoor dat de spelers of teams zich binnen de aangegeven grenzen kunnen uitleven en dat de beste moge winnen. In topsport wordt vaak op het randje gespeeld en soms zelfs net erover. Sporters op tv hebben het dan na afloop over 'de handrem', 'een professionele tackle' of ontkennen glashard opzet van een overduidelijke overtreding. Helaas zien onze kinderen dit ook en zij doen nu eenmaal graag hun idolen na. De taak aan de ouders is om dit gedrag in de kiem te smoren.

AANSPREKEN OP WANGEDRAG

Hoe zorg je ervoor dat je kind niet vloekt, scheldt, vals of oneerlijk speelt? Ten eerste moet je weten dat het gebeurt. Goed opletten dus en af en toe even je emoties opzijzetten, zodat je helder kunt observeren. Wanneer moet je vervolgens je kind met zijn of haar ongewenste gedrag confronteren? Dit kun je beter niet vlak na de wedstrijd doen,

maar op een rustig moment als de emoties wat gedaald zijn. Misschien zelfs de volgende dag pas. Geef aan wat je hebt gezien of gehoord, kortom beschrijf het waargenomen gedrag. Benoem dus niet de intenties van je kind, want hoe goed je je kind ook kent, vul de intenties nooit in voor je kind.

1. Begin het gesprek met het benoemen van het waargenomen gedrag: 'Ik zag dat je ... deed' of 'Ik hoorde je ....zeggen.'
2. Vervolg het gesprek met wat dit met jouw als ouder deed, welk effect het op jouw had, bijvoorbeeld 'Ik schaamde me voor jouw gedrag'. Dit klinkt heftig, maar het kan behoorlijk effectief zijn.
3. Geef vervolgens aan wat je graag wilt zien dat je kind doet. 'Ik zou het fijn vinden als je op een eerlijke manier de ballen in of uit geeft.' 'Ik zou graag willen zien dat je op een ander manier je frustraties uit'.

4. Kijk of je kind zijn getoonde gedrag herkent. Laat hem of haar reageren op wat je hebt gezegd. Wellicht komt je kind met excuses als: 'maar de tegenstander speelde ook vals', 'de scheidsrechter was partijdig' of andere zaken waardoor dit gedrag vergoelikt wordt. Erken in dit geval de onderliggende gevoelens bij je kind 'Ja, ik kan me voorstellen dat dat heel frustrerend is', maar wijs het gedrag wel af 'maar ik wil niet dat je je zo gedraagt op het veld.'

CONSEQUENTIES BESPREKEN

Als het wangedrag zich herhaalt, is het tijd om consequenties te gaan bespreken. Breng het niet als dreigement maar maak samen met je kind hierover een afspraak. Kom ook samen tot een straf voor als het weer gebeurt. Dat kan van alles zijn, als je kind er maar proportioneel last van heeft. Je kunt ook je kind zelf de straf laten bedenken. Het zal wellicht een iets minder zware straf bedenken dan jij, maar het voordeel van een zelfbedachte straf is dat het commitment aan de afspraak veel groter is dan wanneer jij eenzijdig jouw straf oplegt. En je kunt altijd onderhandelen en aangeven dat jij die straf niet zwaar genoeg vindt. Het mag best een beetje pijn doen (spreekwoordelijk).

Spreek ook eventuele waarschuwingen af. Bijvoorbeeld: 'Ik tel tot drie...'. Heel belangrijk is het om vervolgens consequent te zijn en de afspraak uit te voeren, ook al is het in de finale. Zo niet, dan leert je kind dat het zich niet hoeft te houden aan afspraken met jou. Een ouder die wel consequent is hoeft later maar te zeggen: 'Ik tel tot drie...' en het kind weet waar het aan toe is.

MAAK OOK AFSPRAKEN OVER JE EIGEN GEDRAG

Realiseer je dat jouw aanwezigheid en gedrag van grote invloed is op je kind. Kinderen hebben vaak precies in de gaten waar je zit en wat je doet, ook al staan ze op het veld. Veel kinderen vinden het fijn als hun ouders er zijn. Er zijn ook momenten dat kinderen last hebben van het gedrag van hun ouders. Ouders kunnen zich in hun fanatisme behoorlijk laten gelden of kritisch zijn op hun eigen kind. De intenties zijn positief, de gevolgen niet.

Vraag je kind eens hoe hij of zij ondersteunt wilt worden door zijn of haar ouder. Waar wil je kind bijvoorbeeld dat je staat? Vlak langs de baan, op de tribune of – heel jammer- toch liever in de kantine? En hoe wil je kind dat jij je laat horen? Lekker uitbundig, uitsluitend positief of misschien wel helemaal niet.

Alleen aanmoedigen als het slecht gaat of juist dan niet? Pols ook welk gedrag je kind als storend ervaart. Ook hierover kun je afspraken maken en samen consequenties over afspreken. Wel zo fair naar je kind toe en

zo kun je het ook leuk en luchtig houden. En zeg nu eerlijk, als jij je langs de kant niet kunt houden aan bepaalde afspraken over jouw gedrag, hoe kan je dit dan van je kind verwachten in het heetst van de strijd?

OUDERS CHECKLIST:

- Bespreek onacceptabel gedrag: geef aan wat je hebt gezien of gehoord, wat het met je doet en wat je in het vervolg van je kind verwacht
- Bespreek samen de consequenties van wat er gebeurt als je kind zich herhaaldelijk misdraagt
- Maak ook afspraken over je eigen gedrag: wat wil je kind graag van jou zien of horen langs het veld?

20. SPORTIEF EN STABIEL KIND

Ivo Spanjersberg

Sport is spel. Tegelijkertijd gaat het ook om winnen. Verliezen is moeilijk, zeker voor jonge kinderen. Ze uiten zich soms in teleurstelling en boosheid. Soms spelen ze vals om maar niet te verliezen. Hoe zorg je er als ouder voor dat je kind sportief speelt en stabiel reageert op tegenslag?

Langs sportvelden zie je geregeld ouders hun kroost aanmoedigen. Het enthousiasme is hartverwarmend, ze staan er door weer en wind. De telefoon maakt voortdurend opnames als het kind weer even voorbijkomt.

VERSCHIL MET VROEGER

Nog niet zo lang geleden, een generatie of twee, drie, hadden kinderen niet zo'n centrale plek in het leven van hun ouders. Kinderen waren een soort noodzakelijk kwaad, want alle monden moesten gevoed. Geen makkelijke opgave, een gemiddeld gezin in de 19e eeuw bestond uit zes kinderen. Tegenwoordig heeft een gezin gemiddeld anderhalf kind. En die krijgen dan ook bijna alle aandacht van de ouders. De weekenden, de vakanties, ze lijken vooral te draaien om de bezigheden van het kind. Waar hedendaagse ouders als kind zelf misschien aandacht of materiële zaken te kort kwamen, hun nakomelingen mag het aan niets ontbreken, zo lijkt het. De nieuwste kleding en materialen

worden aangeschaft en het hele land wordt doorgereden voor wedstrijden en trainingen. Ook qua opvoedstijl is er veel veranderd. Waar vroeger lijfstraffen normaal waren in de opvoeding, zo is nu de pedagogische tik zelfs strafbaar. Kinderen worden tegenwoordig overladen met positieve aandacht en complimenten, omdat dit het zelfvertrouwen stimuleert. Prima, zou je denken, want zelfvertrouwen is immers de basis voor goede prestaties van het kind. Alleen, waar trainers, coaches en ouders voortdurend over klagen, is het gebrek aan mentale weerbaarheid. Zou er een verband bestaan tussen die twee? Is er een link tussen het overmatig complimenteren van jonge sporters en het gebrek aan mentale weerbaarheid?

EFFECT VAN COMPLIMENTEN

Bij kinderen wordt op jonge leeftijd de basis voor de persoonlijkheid gelegd. Het zelfbeeld ontstaat zo tussen het zevende en elfde levensjaar.

Hierna verandert er relatief weinig aan dit zelfbeeld. Wat zou het effect zijn van al die aandacht en complimenten aan het adres van het opgroeiende kind? De kans is groot dat het kind gaat denken dat het inderdaad speciaal is, specialer dan andere kinderen. Want wat blijkt: kinderen die bovenmatig worden geprezen, scoren hoger op testen voor narcisme. En kinderen met narcistische trekjes zijn vaak snel uit het veld geslagen bij tegenslag. Ze reageren boos en agressief als dingen misgaan, acties falen of wedstrijden worden verloren. Niet echt weerbaar dus. Geen lof meer uitten? Dat is nu ook weer te kort door de bocht. Het gaat er om wat voor een soort complimenten je geeft. Het blijkt dat waardering vooral goed werkt als het betrekking heeft op het gedrag van het kind. Hier kan het namelijk zelf wat aan doen. Uit recent onderzoek komt naar voren dat als kinderen gecompimenteerd worden voor hun 'intelligentie' (een vast gegeven waar het kind zelf geen invloed op heeft), ze meer geneigd zijn vals te gaan spelen. De waardering en ophemeling van de intelligentie verhoogt bij de kinderen blijkbaar de druk om te presenteren, aldus de onderzoekers. Als de complimenten betrekking hebben op het 'gedrag' (zoals bijvoorbeeld de inzet), zijn

kinderen veel minder geneigd de boel te flessen. Nu ging het in dit onderzoek om intelligentie, maar de link met sport is snel gelegd. Als het kind wordt gecompimenteerd met 'hoe goed' of 'hoe talentvol' het is, zijn dit eigenschappen waar een kind eigenlijk weinig zelf aan kan doen. Het heeft ze – of niet. Dit kan de druk om te presteren verhogen, omdat het kind de ouders niet wil teleurstellen en graag weer wordt bewierookt. De stap naar vals spel is klein, want daarmee komt de felbegeerde winst en bevestiging binnen handbereik.

MENTAAL WEERBARE GENERATIE

Door kinderen complimenten te geven over hun gedrag, de inzet, de vooruitgang en het proces, leren ze dat ze zelf invloed hebben op hun spel en ontwikkeling en door oefening hun prestaties kunnen verbeteren. Hiermee installeer je de 'grow-mindset' bij je kind. Dat is het idee dat je door oefenen beter wordt, in plaats van 'je bent een talent – of je bent het niet'. Dit maakt dat je een 'mislukking' eerder ziet als een uitdaging om nog beter je best te doen, dan een bedreiging die je maar beter kunt vermijden. Dus een beetje dimmen met die overmatige complimenten en op naar een mentaal weerbare generatie!

TOPSPORT-OUDER CHECKLIST:

- Geef complimenten op concreet gedrag, iets wat jij hebt gezien of gehoord van je kind
- Prijs de voortuitgang van de prestaties van je kind, let vooral op de ontwikkeling op de lange termijn
- Beloon inzet, niet zozeer de winst

21. SPORTERS MOTIVEREN

Ivo Spanjersberg

Kinderen doen graag aan sport. Ze kunnen genieten van de uitdaging, het samenspel, het beter worden en de strijd om het winnen. Eén van de uitdagingen als coach is deze intrinsieke motivatie te laten groeien. Ook als ze aan topsport gaan doen, wil je graag dat ze dit van binnenuit doen, dat ze hongerig zijn om beter te worden. Dit doe je door het stimuleren van drie aspecten:

1. Autonomie: het gevoel zelfstandig te kunnen (mee) beslissen
  2. Competentie: het gevoel vaardig te zijn en beter te worden
  3. Verbondenheid: het gevoel van onderlinge verbondenheid
- Om de trainingsarbeid effectief te laten zijn, is het belangrijk dat sporters verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen leerproces. De spelers die zichzelf het beste weten aan te sturen, zijn vaak diegene die uiteindelijk de top weten te bereiken. Dit door niet alleen hard maar vooral effectief te trainen. Hoe krijg jij je sporters zover dat ze zichzelf op een handige manier gaan aansturen? Help de sporter tot inzicht, praat de ander niet naar jouw inzicht toe!

STAPPENPLAN STIMULEREN VAN SPORTERS

Dit kun je bereiken door sporters te begeleiden in hun eigen leercyclus. Deze leercyclus bestaat uit vier stappen:

1. Zelfreflectie: Leren nadenken over jezelf; wie ben je, wat wil je bereiken en wat is nodig om te verbeteren? Het is niet handig als de coach dit gaat voorkauwen, want dat gaat ten koste van de motivatie. Stel als coach daarom vragen. Geen vragen waar jij het antwoord al van weet, maar open vragen. Wees nieuwsgierig wat de sporter wil en denkt te moeten verbeteren om daar te komen. Help de sporter tot inzicht, praat de ander niet naar jouw inzicht toe, hoe scherp jij het ook denkt te zien.
2. Doelen stellen: Welke doelen helpen jou om je doel te bereiken? Wat kan je al en wat kan beter? Waar kun je dan het beste op trainen? En hoe weet je straks of je ook echt beter bent geworden? Ook is het hier weer belangrijk om de sporter (of het team) zelf zijn eigen doelen te laten formuleren. Je kunt als coach de ander na laten denken

over welke vaardigheden hij hiervoor nodig heeft en hoe hij deze het beste kan trainen. In eerste instantie is het aan jou om hiervoor goede oefeningen te bedenken, al kan je dat ook overlaten aan de meer ervaren sporter.

3. Plannen: Op welke termijnen wil je sporter de vaardigheid oefenen, leren en beheersen? Zorg dat de sporter een overzichtelijk plan heeft over de te leren vaardigheden en gestelde doelen. Welke prioriteit wordt gegeven aan welk onderdeel? Begeleid je sporter zijn eigen 'ontwikkel-periodisering' te maken. Dat kan in het begin heel eenvoudig. Hoe meer ervaren de sporter is, hoe meer je hiervan kan delegeren.
4. Evalueren: Hoe is het gegaan? Welke bijsturing is wenselijk? Is het doel bereikt en waardoor kwam dat? Welke stappen waren zinvol, waar kan een volgende keer verbetering in worden bereikt? In de laatste stap kun je de sporter leren

terug te kijken op zijn eigen leercyclus en lessen te trekken voor de volgende keer. Wat was effectief en hoe kan je dat een volgende keer beter doen?

LAAT ZE NIET ZWEMMEN, MAAR SCHEP VOORWAARDEN

Verantwoordelijkheid geven impliceert dat je als coach de controle moet loslaten, hoe lastig dat ook is. Dit betekent dat het fout kan en mag gaan. Als coach kun je je sporters in deze leercyclus begeleiden. Laat ze niet zwemmen, maar schep voorwaarden. Dit betekent niet: 'Jongens, maak zelf maar de opstelling', maar bijvoorbeeld: 'Hoe willen jullie de organisatie regelen bij corners?' En wie gaat dit organiseren in het veld? Hoe ze gezamenlijk tot invulling, oefening en uitvoer hiervan komen is ook weer zaak van een goede begeleiding. Het managen van deze processen (zonder zelf inhoudelijk te sturen) is misschien lastig in het begin, maar betaalt zich op termijn terug.

TOPSPORT-COACH CHECKLIST:

- Stimuleer de intrinsieke motivatie van je sporter door stimulatie van autonomie, competentie en verbondenheid
- Begeleid je sporter in de leercyclus van zelfregulatie: laat de sporter zelf nadenken, doelen stellen, plannen en evalueren
- Geef verantwoordelijkheid; leer de controle los te laten. Fouten zijn een wezenlijk onderdeel van het leerproces

NAWOORD

“Ik geniet ervan dat hij zijn talent heeft benut.”

Eric de Vries (topsportouder)

Al ruim 17 jaar zijn mijn ouders mijn grootste fans en supporters. In al deze jaren heb ik geleerd dat de topsport een harde wereld is, maar dat het voor mijn ouders ook een vak apart is.

Plezier leidt, naar mijn mening, naar een succesvolle ontwikkeling als topsporter. Als je iets leuk vindt, zal je het veel oefenen en word je er vanzelf beter in. Of je doorstijgt naar de top is echter van meer factoren afhankelijk waaronder het gedrag van de topsportouder.

Mijn ouders hebben het niet altijd gemakkelijk gehad met mij. Zo was ik eens na een wedstrijd zo verdrietig dat ik niet bij de

prijzuitreiking aanwezig wilde zijn. Het omgaan met teleurstellingen was voor mij destijds best lastig. Het heeft mijn ouders dan ook enige tijd gekost om erachter te komen hoe zij het beste op mij konden reageren als het niet ging zoals ik gepland had.

Gedurende mijn gehele sportcarrière hebben mijn ouders mij altijd ondersteund in het nastreven van mijn doelen. Zij brachten mij naar trainingen en

wedstrijden en hebben mij vrij gelaten in mijn doen en laten. Ik heb altijd zelf mogen beslissen wat ik met mijn leven wilde doen. Daar ben ik hen enorm dankbaar voor.

Als klein jongetje stond ik er niet zo bij stil wat mijn ouders allemaal voor mij deden en heb ik dit als ‘normaal’ ervaren. Toen ik op mijn 17e op mijzelf ging wonen viel er een hoop van deze ondersteuning weg. Ik moest ineens zelf boodschappen en de was doen. Ik kreeg inzicht in wat mijn ouders voor mij hebben gedaan. Mijn ouders zijn

momenteel op de achtergrond nog steeds aanwezig en zullen mij altijd ondersteunen waar nodig.

De soms lastige rol als topsportouder en het bovenstaande heeft ervoor gezorgd dat ik met veel motivatie en met nog meer plezier een bijdrage heb geleverd aan het ontwikkelen van de thema-avond ‘Sportouder, een vak apart’. Ik hoop dat u als lezer veel heeft gehad aan dit boekje.

Boudewijn de Vries

(topturner & Toegepast Psycholoog)

“Constructief reageren op destructief gedrag is moeilijk, maar enorm belangrijk”

Boudewijn de Vries

**SPORT
PLEZIER
KUN JE
MAKEN!**

